

RACINE

Britanicus

EDITURA GARAMOND

Coperta:
CONSTANTIN POHRIB

Copyright ediție:
© EDITURA GARAMOND

ISBN. 973-9218-17-2

*B40
R12*

RACINE

Britanicus

Tragedie în cinci acte, în versuri

Traducere:
LAZĂR ILIESCU

SECTIA IMPRUMUT

680.495

EDITURA GARAMOND
BUCUREŞTI, BULEVARDUL CAROL I, NR. 58

PREFATĂ

Clasicismul

Tragedia este genul literar cel mai caracteristic pentru clasicismul francez. Ilustrată de numeroși autori și dusă pe culmile desăvârșirii de Corneille și de Racine, ea pare într-adevăr a rezuma însușirile proprii literaturii din secolul al XVII-lea, cu mariile ei merite și cu îngădirile ei istorice. A cunoaște bine opera poetilor tragicici înseamnă deci a pătrunde în esența fenomenului clasic și a înțelege ceea ce are el specific. Alături de Molière și de La Fontaine, care ilustrează clasicismul sub latura poeziei comice și moralizatoare, marii poeti tragicici au căpătat o valoare de simbol pentru tendințele și aspirațiile epocii lor. O cercetare oricât de sumară a creației lor implică prin urmare precizarea, în prealabil, a condițiilor istorice în care ei au trăit și au scris.

Ieșită din cruntele războaie religioase care o zguduise să în ultimele decenii ale secolului al XVI-lea, Franța avea nevoie de liniște și de ordine. Regalitatea își asumă atunci, prin voința de fier și îscusința primului ministru, cardinalul de Richelieu, funcția de a desăvârși centralizarea statului național, de a înfrânge trufia anarchică a marilor feudali și, bazându-se pe burghezie, clasă Tânără, activă și prosperă, de a stabili acel echilibru de care ea avea în primul rând nevoie pentru a domni nestingherită. Monarhia reușește pentru o perioadă de timp să mențină în echilibru cele două clase antagoniste: nobilimea și burghezia. Desigur, lucrul nu a fost ușor de realizat. Prima jumătate a veacului al XVII-lea înregistrează grave tulburări politice, cum sunt *Frondele*, adevărate episoade de război civil, care periclitează unitatea statului monarhic. Prima Frondă (1648-1649) se naște din nemulțumirile burgheziei parlamentare și ale populației Parisului față de politica urmașului lui Richelieu, Mazarin, prim-ministru în timpul minorității lui Ludovic al XIV-lea; cea de-a doua, aşa-zisa „Frondă a prinților“ (1649-1653), exprimă cu limpezime nemulțumirea marii aristocrații care, pentru a nu-și pierde vechile prerogative, preferă să se alieze în secret

cu Spania inamică decât să se supună voinței regale. Lichidarea rezistenței nobilimii, începută sub Richelieu și terminată de Mazarin, marchează o cotitură în istoria politică a Franței. O dată cu începutul domniei personale a lui Ludovic al XIV-lea, în 1661, monarhia a învins rezistența unei feudalități anarhice. Clasă dominantă, nobilimea franceză nu va mai putea să joace vreun rol politic. Marii feudali se grupează în jurul regelui, la Versailles, devin curteni la ordinele Maiestății sale și, împreună cu clerul înalt, constituie casta privilegiaților regimului feudal.

Dar regele se bizează și pe o bună parte a burgheziei. El încurajează industria și comerțul practicate de această clasă Tânără, care-i furnizează cadre în aparatul de stat (de la intendenții provinciilor până la miniștri ca Louvois sau Colbert) și mai ales bani pentru războaiele de cucerire și de anexiune ce caracterizează politica externă a monarhiei absolute.

Tirania regală a unificat Franța, dar a constrâns-o să trăiască într-un regim de cruntă exploatare și nedreptate. În van preoții predică din amvon, cu dulce ipocrizie, mila creștină și iubirea de aproape. Feudalul francez, crud în vremea lui Henric al IV-lea și a lui Ludovic al XIII-lea, a învățat să fie curtean politicos față de rege, dar a rămas, în fond, plămădit tot din trufie, egoism și brutalitate. Mărturiile contemporane – consemnate de cele mai multe ori de scriitori burghezi – povestesc adesea despre dedesubturile veacului clasic, poleit și sublim în aparență, plin de rele și de ticăloșii în realitate.

În această societate măcinată de contradicții, rolul burgheziei e însemnat. Născută, o dată cu dezvoltarea orașelor, din marile pre-faceri economice ale secolului al XV-lea, burghezia a devenit în secolul clasic o clasă înfloritoare din punct de vedere economic. Puterea ei materială – concretizată prin manufacturi, negoț și camătă – îi dă conștiința misiunii ei istorice. Burghezia e mândră de activitatea ei utilă, pentru ea și pentru consolidarea țării, și-i priveste, pe bună dreptate, pe gentilomii care trăiesc din renta feudelor lor sau din pensiunile și beneficiile acordate de rege ca pe niște trântori răușăcători. Colaborând cu monarhia, burghezia vede în rege pe *protectorul oamenilor de treabă* și-l consideră drept singurul factor capabil să-o apere de aroganța și inimicizia clasei feudale. E mândră chiar că-i furnizează regelui sfetnici înțelepți, meniți să-i favorizeze interesele de clasă, spre binele națiunii și al absolu-

tismului. Laudativă față de monarhie și critică față de nobilime, burghezia joacă deci un rol complex, în aşteptarea unor vremi ce-i vor consacra puterea și o vor transforma în conducătoarea „stării a treia“¹ care va dezlănțui și va desăvârși revoluția burgheză din 1789.

Pe plan ideologic și literar, clasicismul reflectă cu fidelitate această stare de lucruri. Intelectualitatea burgheză e atrasă în jurul curții pentru a consacra politica regală. Scriitorii și artiștii sunt chemați să creeze opere care să-l nemurească pe rege și să-i proslăvească „marile fapte“. Literatura și arta clasice sunt astfel, în bună măsură, o literatură și o artă curtenească. Dacă n-ar fi însemnat însă decât atât, clasicismul ar fi fost de mult dat uitării, așa cum posteritatea a îngropat toate creațiile comandate pentru proslăvirea intereselor de clasă ale unor elite. Dar clasicismul nu a însemnat numai atât. În ceea ce are el mai valabil, clasicismul francez a însumat experiența de viață și spiritul critic al burgheziei față de realitățile societății veacului al XVII-lea. Nu putem și nu trebuie să ne așteptăm, desigur, la o critică revoluționară, eminentă politică – așa cum se va întâmpla în secolul următor; vom fi adesea, citindu-i pe clasici, izbiți de tonul apologetic față de monarhie (pentru motivele arătate mai sus), dar vom putea sesiza, totodată, coordonatele pozitive ale creației clasice: critica socială (față de nobilime și față de cler), raționalismul opus dogmatismului medieval, înaltul umanism cu puternice implicații etice și educative, realismul analizei psihologice și al zugrăvirii moralilor vorbilor.

Fruct al colaborării dintre monarhie și o bună parte a burgheziei, clasicismul este aşadar expresia acestui moment de echilibru vremelnic. El înflorește la Curtea din Versailles, dar își păstrează, sub dantele și limbajul prețios, seva burgheză și adeseori populară a secolului al XVI-lea. Renașterea n-a murit în 1599, ci a continuat latent și divers, prin creația gânditorilor și a artiștilor clasici. În Molière și în Corneille, în Descartes și în Boileau, în Racine și în La Fontaine, în Mansart, Poussin, Le Nôtre sau Couperin, umanismul Renașterii nu s-a stins. Ideile Renașterii circulă cu pregnanță în cercurile libertine sau apar, estompată și prudente, în creația marilor clasici de după 1660. Burghezul vital și epicurean, condotierul sau

¹ Denumire dată în secolul al XVIII-lea claselor neprivilegiate (burghezia, meseriașii și țărăniminea).

eruditul anilor 1550 a devenit acel *honnête homme*¹, înțelept și curtean totodată, amestec bine dozat al însușirilor gentilomului de curte cu trăsăturile morale și intelectuale ale burghezului prosper și cuminte.

Arta clasică, depășind formula impetuoașă a Renașterii, negând barocul de inspirație iezuită, tinde spre echilibru, armonie și respectare a regulilor. E o artă ratională prin excelență, o artă a clarității și a ordinii.

Tragediei lui Racine nu-i poate conveni decât un parc desenat rigid, geometric, cartezian, de Le Nôtre. Bunul gust și bunul simț sănătos al poporului francez se exprimă potrivit canoanelor clasice. Câteodată acest spirit sparge tiparele și neagă rețetele pedante, ca în cazul lui Corneille, al lui Molière ori al lui La Fontaine... Dar tocmai atunci putem pricepe mai bine caracterul dublu, echivoc, complex al classicismului crescut din rădăcini duble, burgheze și curtenești, conformându-se și răzvrătindu-se, totodată, împotriva regulilor.

*

Principiile doctrinei clasice s-au constituit după un lung sir de ani și după numeroase și înflăcărate polemici. Regula celor trei unități tragice (de acțiune, de timp și de loc), verosimilul și acele *bien-séances*², cultul anticilor și folosirea miraculosului în artă și în literatură au făcut săurgă multă cerneală. În perioada așa-zisă preclasică mai ales, s-au înfruntat tendințe contradictorii și s-au plămădit toate ideile pe care marii clasici de după 1660 aveau să le întruchipeze în creația lor, iar Boileau avea să le cristalizeze în a sa *Ars poetica*.

Privind epoca preclasică în ansamblu, am putea distinge două mari linii de forță ale dezvoltării literaturii: pe de o parte, literatura saloanelor aristocratice (D'Urfé, Madeleine de Scudéry, Voiture, Benserade etc.) care cultivă un lirism prețios și galant, o epică bazată pe aventuri cavaleresci și formulează reguli estetice fundamentate pe principiul literaturii în slujba desfășării elitelor; pe de altă parte, literatura realist-burgheză a unor romancieri ca Charles Sorel și Paul Scarron, a unor poeți libertini și burlești ca Saint-Amant și Théophile de Viau – literatură care, zugrăvind cotidianul, surprinde profilul social al epocii și-l satirizează, critică moravurile și idealul de viață nobiliar.

¹ honnête homme – persoană de o probitate ireproșabilă.

² bienséance – conformare la normele societății.

De prin 1635, o dată cu întemeierea Academiei Franceze, din ordinul lui Richelieu, asistăm la o dirijare a literaturii de către factorul monarhic. Combătând influența saloanelor marilor feudali, dar neacceptând nici realismul burlesc al cercurilor libertine, Academia va imprima tot mai mult producției literare pecetea politică și culturale pe care o promovează monarhia. Între realismul coborând din Renaștere și barocul iezuit, apar primele elemente ale artei și ale doctrinei clasice – aşa cum le-am definit mai sus. Iar teatrul oferă cel mai vast câmp de discuții și cele mai mari posibilități de creație.

Racine

Jean Racine (1639-1699) a însemnat, în vremea bătrâneții și a declinului lui Corneille, apogeul genului tragic în Franța clasică. Născut la Ferté-Milon la doi ani după reprezentarea *Cidului*, Racine rămâne de timpuriu orfan, fiind crescut de bunica sa. După studii la Colegiul din Beauvais, viitorul poet frecventeașă școlile de la Port-Royal. și această circumstanță va fi hotărâtoare pentru întreaga lui dezvoltare spirituală.

În acea vreme, abația de la Port-Royal (cu două locașuri, unul în Valea Chevreuse lângă Paris, iar altul la Paris, în Faubourg St. Jacques) devenise centrul mișcării janseniste. Nu este locul aici să arătăm pe larg ce a însemnat jansenismul și ce rol multilateral a jucat el în ideologia și în scrisul intelectualilor francezi din veacul al XVII-lea. Se cuvine totuși să precizăm că doctrina aceasta religioasă care poartă numele lui Cornelius Jansen (în latinește *Jansenius*), episcop al orașului flamand Ypres, își propunea, în numele unui creștinism riguros, să purifice moravurile dezmarățate ale societății feudale și să instaureze o etică nouă, fondată pe predes- tinarea sufletului, pe asceza și pe meditație solitară. Janseniștii se ridicau cu violență mai ales împotriva moralei preconizate de iezuiți, care căuta să justifice din punct de vedere al eticii religioase toate abuzurile și păcatele clasei aristocratice. Teologi îscusiți, doctori subtili și neîntrecuți interpreți ai tuturor cazurilor de conștiință, iezuiții creaseră o știință a cazurilor, *cazuistica*, potrivit căreia puteau scuza sau condamna orice faptă, după interesul și bunul lor plac. Revoltându-se împotriva abilității și supleții iezuite,

janseniștii demascau putregaiul moravurilor feudale și cereau cu fervoare întoarcerea la un creștinism primitiv, evangelic.

Fără a trece cu vederea faptul că doctrina jansenistă, ca orice doctrină religioasă, era o doctrină idealistă, clădită pe baze mistice și pesimiste se cuvine să arătăm că reacția jansenistă față de morala iezuită oficială a însemnat un binevenit protest al inteligențialității burgheze împotriva moralei și moravurilor clasei dominante. Sub masca religioasă a cruntei polemici dintre janseniști și iezuiți aflăm un aspect al luptei sociale în care burghezia înfrunta feudalitatea și pe aliatul ei ideologic, Biserica catolică. Iată de ce adeziunea profundă a lui *Blaise Pascal* la jansenism a generat o capodoperă de critică antiezuită și anticlericală cum sunt *Scrisorile provinciale* (1656-1657), iată de ce Racine, crescut în mediul de la Port-Royal, va găsi, de-a lungul carieriei sale literare, acente de revoltă și de critică antifeudală.

Pentru Tânărul frumos și pasionat, dornic să-și trăiască viața și să cunoască gloria, sumbra abație de la Port-Royal e prea apăsatătoare; Racine își părăsește maeștrii și, o dată instalat la Paris, se avântă în lumea laică, mondenea, dând frâu liber geniului său febril și contradictoriu. Între 1667 și 1677, timp de zece ani, asistăm la o ultuitoare creație literară: *Andromaca*, *Britannicus*, *Bajazet*, *Mithridate*, *Bérénice*, *Ifigenia*, *Fedra* fac din Racine cel mai mare poet tragic al vremii și, în perspectiva timpului, unul din cei mai mari poeți tragici universali. Cufundat în plăcerile vieții sentimentale pătimășe și străbătută de mari remușcări, poet favorit al lui Ludovic al XIV-lea, corifeu al școlii clasice, Racine î-a uitat parcă pe severii dascăli janseniști. Împăcarea cu Port-Royal nu are loc decât în momentul în care, în 1677, *Fedra* cade din cauza *cabalei*¹ urzite de dușmanii poetului.

Renunțând la teatrul pe care solitarii de la Port-Royal îl considerau drept o școală de pierzanie și un mijloc de otrăvire a sufletelor, Racine e numit, împreună cu prietenul său, Boileau, istoriograf al regelui. Flacăra scrisului nu s-a stins însă în sufletul poetului; ea țâșnește mistuitoare, după o tacere de doisprezece ani. În 1689, Racine scrie *Esther*, tragedie biblică în aparență, dar care se inspiră

¹ cabală – (fig.) uneltire, intrigă (din fr. *cabale*, germ. *kabale*). (n.r.)

din actualitatea cea mai arzătoare¹; trei ani mai târziu, *Athalie* (1691) încoronează creația poetului într-un mesaj înnoitor de protest antimонарhic, anticipând parcă asupra ideilor care aveau să înflorească în veacul următor, veacul „luminilor“.

Deși își avea apartamentul la Versailles, ca cel mai autentic poet de curte, Racine manifestă în ultimii ani o atitudine critică față de politica regală și în general față de abuzurile regimului feudal. Moare, într-o semidizgrație, în 1699.

Dacă în opera lui Corneille era încă evidentă lupta dintre vechi și nou, dintre baroc și clasic, creația raciniană însumează caracteristicile tipice ale tragediei clasice, fiind expresia desăvârșită a genului.

Ceea ce-l interesează pe Racine, ca scriitor clasic, este în primul rând natura umană, analizată în psihologia și în reacțiile ei morale. Poetul clasic este astfel un psiholog și un moralist, care surprinde jocul pasiunilor și al iluziilor, conflictul dintre afecte și voință, și, în general, întreaga viață sentimentală a eroilor săi.

Ambiția politică, invidia, gelozia, remușcarea, iubirea pură sau pătimășă îi chinuie pe eroii lui Racine și le conferă, prin intensitatea trăirii, o valoare dramatică excepțională. De altfel, poetul îi surprinde într-un moment de criză, de puternică afectivitate sporită de circumstanțele exterioare, care vor parcă să impună un deznodământ. În luminarea acestor conflicte sufletești, proiectate totdeauna pe un decor istoric, constă interesul fundamental al teatrului lui Racine.

S-a spus adesea că Racine nu l-a putut egala pe Corneille în tragedia politică sau istorică și că a fost, în primul rând, analist al iubirii. Judecata aceasta trebuie revizuită, dacă ne gândim numai la *Britannicus* sau la *Mithridate*, tragedii complexe, în care resortul politic și cel intim, psihologic, se împletește neîntrerupt. Din dialogurile Agripinei cu Burrhus sau cu Nero se înfiripează o Romă imperială abjectă prin cruzimea moravurilor de curte; din tiradele lui Mithridate, bătrânul rege al Pontului, se naște imaginea Orientului apropiat în lupta aprigă cu Roma. Racine nu însumează însă,

¹ În 1685, revocând Edictul de toleranță din Nantes, Ludovic al XIV-lea deschidea, în ultima parte a domniei sale, epoca persecuțiilor religioase împotriva protestanților. Revocarea Edictului din Nantes a avut consecințe multiple și a stârnit indignarea majorității scriitorilor burghezi. *Esther* tratează tocmai, sub masca unui episod din Biblie, tema intoleranței religioase.

în fabula sa dramatică, istoria de dragul istoriei, ci numai în măsură în care factorii externi, obiectivi, determină reacțiile sufletești ale personajelor.

Racine mai este apoi eminentamente clasic prin faptul că, tratând o criză morală, el poate respecta fără greutate exigențele formale ale genului. O criză presupune intensitate și durată relativ scurtă. Eroii lui Racine nu au nevoie de mai mult de 24 de ore și de locuri felurite pentru a se spovedi și a căuta să soluționeze un conflict adesea nerezolvabil. *Bérénice* e o tragedie profund umană care se petrece între trei personaje, într-o singură zi și într-o singură sală de palat. „Tragedia mea – mărturisea Racine – e făcută din mai nimic.“ Prin „mai nimic“ marele clasic înțelegea o acțiune exteroară redusă la un minimum necesar. Dar acest „mai nimic“ faptic este compensat de analiza psihologică complexă și subtilă care dezvăluie spectatorului sau cititorului universul sentimental și moral al personajelor raciniene.

Există o dimensiune socială a creației raciniene, în afara cadrului istoric în care este situată acțiunea? În general, critica se complacă să sublinieze caracterul atemporal și asocial al teatrului lui Racine. Eroii săi ar fi un exemplu fericit de concretizare a trăsăturilor generale, veșnic umane. Racine a zugrăvit *Omul*, scos din istorie și văzut ca o categorie metafizică. Interpretarea aceasta este greșită pentru că nu ține seama de realitate. La o analiză atentă a tragediilor raciniene suntem izbiți nu atât de situaarea acțiunii într-un cadru social-istoric, ci mai ales de implicațiile sociale și istorice precise ale psihologiei personajelor. Agripina vorbește și acționează ca o împăratășă romană, Narcis are profilul moral al curteanului perfid, Burrhus pe cel al ostașului neîndemânat și devotat; Nero, monstrul care se naște, se comportă potrivit mentalității sociale a oricărui tiran etc. Există apoi – e drept, uneori estompată – o critică socială a teatrului lui Racine. Niciodată poetul favorit al lui Ludovic al XIV-lea nu a făcut elogiu despotismului. Galeria personajelor raciniene numără multe figuri de monarhi negativi ca: Pyrrhus, Nero sau Athalie, pentru a nu aminti decât de cei mai cunoscuți. În schimb, poetul e alături de victime, de firile generoașe și bune care se jertfesc pentru o cauză, sau rezistă eroic silniciei, ca Andromaca, Britannicus, Athalie, Ifigenia, Junia, Monima etc.

Într-o paralelă Corneille – Racine, La Bruyère observa, odinioară, că primul i-a zugrăvit pe oameni cum ar trebui să fie, iar al

doilea cum sunt ei în realitate. De unde, printr-o generalizare primită, s-a conchis că Racine zugrăvește *slăbiciunile*, iar Corneille *eroismul* oamenilor. Există în teatrul lui Corneille caractere de lași și de poltroni, sau suflete pătimașe, „raciniene“ – după cum tragedia raciniană numără câteva caractere* sublime, de un emoționant eroism, demn de autorul *Cidului*.

E drept că accentul de intensitate cade *deosebit* la Corneille față de Racine: la primul există o preferință pentru ființele energetic și voluntare, în timp ce al doilea excellează în descrierea unor conștiințe chinuite de iubire, de gelozie sau de remușcare. Universul celor doi poeți nu este însă, din pricina acestei accentuări, mai puțin bogat la unul decât la celălalt. Și Corneille și Racine au sintetizat în creația lor, în două momente istorice diferite, o largă experiență umană condiționată social.

O ultimă problemă. S-a spus adesea, de la Voltaire încoace, că teatrul lui Corneille este o școală de eroism. Și s-a mai spus apoi că, dimpotrivă, teatrul lui Racine e imaginea slăbiciunilor umane, a sentimentelor care-l înnobesc pe om. Corneille, profesor de energie; Racine, profesor de moliciune morală și de pesimism.

Opoziția mi se pare iar a fi formală și nedreaptă. Există o lecție pozitivă *implicită* în teatrul lui Racine, după cum există una *explicită* în creația lui Corneille. Fără a mai vorbi aici de funcțiunea purificatoare prin care orice tragedie acționează asupra publicului, trebuie să recunoaștem creației lui Racine un mesajumanist incontestabil. În Andromaca, care nu-și trădează principiile și un trecut scump în fața amenințărilor unui despot, în Britannicus care-l înfruntă pe tiran cu mâinile nepătate ale inocenței sale, în Bajazet care rămâne fidel iubitei și merge la moarte pentru ea, în Esther care cere îndurare pentru poporul persecutat, în Ifigenia care e gata să se sacrifice pentru victoria alor săi, în Fedra – cel mai complex personaj racinian – îl aflăm pe om, pe omul care luptă cu sine și cu alții, care e înfrânt adesea, dar care nu e lipsit niciodată de conștiință răului și a binelui, de năzuința lui de a se lepăda de tot ce ejosnic și de a se înălța. Teatrul lui Racine, ca și cel al lui Corneille, răspunde nemijlocit acelei funcții educative și morale pe care scriitorii clasici francezi, în frunte cu Boileau, o revendicau pentru scrisul lor și o traduceau în fapt prin tot atâtea capodopere.

RACINE

BRITANICUS

Tragedie în cinci acte,
în versuri

PERSONAJE

NERO, împăratul romanilor, fiul Agripinei

BRITANICUS, fiul împăratului Claudiu și al Mesalinei

AGRIPINA, văduva lui Domitius Aenobarbus, tatăl lui Nero, și văduvă din
a doua căsătorie cu împăratul Claudiu

IUNIA, iubita lui Britanicus

BURRHUS, preceptorul lui Nero

NARCIS, preceptorul lui Britanicus

ALBINA, confidența Agripinei

Soldați din gardă

Acțiunea se petrece la Roma, în palatul lui Nero.

ACTUL I

SCENA I

Agripina, Albina

ALBINA

Cum oare?-n timp ce Nero în somn e cufundat,
Voi să vegheați atâta, la ușa-i, în palat?
Fără curteni, nici gardă, ce pașii să-i îndrepte,
Împărăteasa-mamă pe fiul ei s-aștepte?
Întoarce-te mai bine de-aici, Măria Ta!

AGRIPINA

Nu, nu mă pot, Albino, de-aicea depărta.
Nu-mi va părea prea lungă această aşteptare
În minte depănându-mi ce griji îmi face-amare.
Cât adevăr e-n cele ce pururea le-am spus:
Nero îl dușmănește, ah! pe Britanicus;
Nerăbdător, nu știe ce-nseamnă cumpănlire;
Vrea doar temut să fie, necunoscând iubire.
Britanicus îi pare că-n drumul lui ar fi;
Ba poate că eu însămi încep a-l stingheri!

ALBINA

Cum? Voi, ce viață însăși i-ați dat, și bucurie,
Și, fără să se-aștepte, i-ați dat și-o-mpărătie,
Dezmoștenind pe fiul lui Claudiu, c-apoi
El, fiul lui Domitiu să vină peste noi?
Iubirea lui dator e s-o dea pentru-Agripina!
Întreaga lui iubire.

AGRIPINA

E-adevărat, Albina!
De-i generos, firește, aşa s-ar cuveni!
Dar, de-i ingrat, mirare nu-i de m-ar dușmăni!

ALBINA

Ingrat? O, doamnă, toată purtarea lui arată
Că lângă suflet are și-o minte luminată;
Făcut-a el, sau spus-a ceva, să fie semn
Că el, Cezarul Romei, de tronu-i n-ar fi demn?
Doi ani sunt de când Roma sub scutu-i se găsește
Și iarăși, ca sub consuli, ferice înflorește;
Nero mai mult părinte îi e, decât stăpân!
E virtuos ca August¹, dar nu-i ca el bătrân!

AGRIPINA

Să fiu nedreaptă nu pot, de-aș vrea chiar, pare-mi-se;
Dar deși Nero-ncepe de unde-August sfârșise,
Mi-e teamă, viitorul călcând peste trecut,
Să nu-l văd că sfârșește cum August a-nceput.
Zadarnic se preface. În ochi privind mlădiții-i,
Văd chipul trist, sălbatic, al vechilor Domiții.

¹ August (Caesar Octavius) – împărat roman, nepot al lui Julius Caesar. A fost mai întâi triumvir cu Antonius și Lepidus. În timpul domniei lui artele și literatura au cunoscut o simțitoare dezvoltare. (n.r.)

Orgoliul rece-l are, al seminției lor,
Iar de la mine-un sânge trufaș, clocoitor.
O, la-nceput, tiranii delicii doar încheagă:
Slăvit, până și Caius a fost de Roma-ntreagă.
Dar, când vicleanu-i zâmbet a zâmislit fiori,
Deliciile Romei au devenit orori.
Ce-mi pasă dacă Nero, mai sincer, va rămâne
Icoană a virtuții și-n zilele de mâine?
Am vrut eu cărma ţării în mâna lui s-o las,
Ca gloata și senatul să-l târâie de nas?
O, patriei să-i fie, cât o pofti, părinte;
Dar că-i sunt mamă totuși să țină pururi minte!
Ce-nseamnă oare saptă de care-aflai acum?
Cum să numesc această nelegiuire? Cum?
Britanicus iubește pe Iunia. El știe!
Iubirea lor nu poate o taină să-i mai fie.
Și Nero, prin virtute cinstiț care-i de toți,
Pe Iunia s-o fure tocmește-n noapte hoți.
Au ce-l îndeamnă? Ură? Iubire? Sau, deșartă,
Plăcerea lui vrea numai doi tineri să-i despartă?
Sau, cruntă, răutatea-i haină, pedepsea
Doar sprijinul pe care-l aveau din partea mea?

ALBINA

Al vostru sprijin, doamnă?

AGRIPINA

Mai bine taci, Albină!

Îmi dau prea bine seama că eu, eu sunt de vină.
Britanicus, de tronul ce i se cuvenea
De drept, lipsit e astăzi doar de voința mea,
Cum fratele Iuniei s-a lepădat de viață
Pe-Octavia oprind-o eu să nu-i fie soață
Lui, lui Silanus care, Claudiu l-ar fi vrut,
Fiindcă-ntre bunicii-i, pe August l-a avut.
Folosu-l trage Nero, iar eu, eu drept răsplătă,

Țin cumpăna-ntre dânsul și ei, ca altădată
Și după aceleași reguli, Britanicus, de-o fi,
S-o țină între mine și Nero într-o zi.

ALBINA

Ce gând!

AGRIPINA

Vreau în furtună să-mi pregătesc limanul.
Din mâna-mi scapă Nero, de nu-i strunesc elanul!

ALBINA

Să-ți priveghezi copilul, sub pază, tot mereu...

AGRIPINA

De nu i-ar fi lui teamă, curând m-aș teme eu!

ALBINA

O, poate teama-ți-este îndreptățită ție;
Dar dacă Nero nu mai îți e ce-i drept să-ji fie,
Schimbarea-i totuși încă n-a răbufnit la noi.
E-o taină ce rămâne între Cezar și voi.
Dar nu știu cinstă care el, Cezar, s-o primească
Și care mamei sale să n-o împărtășească.
Ti-arată dărnicia lui largă-n orice fel;
Ești tot aşa slăvită de Roma ca și el.
Octavia, sărmana, abia e pomenită;
Nici Livia de August n-a fost mai mult cinstită;
Și lictorii¹ cu laur, ca Nero altul nu-i
Să-i facă să premeargă cortegiul mamei lui.
Cum vrei să-ți mai arate Cezarul că te-ascultă?

¹ Lictor – ofițer roman care-i însoțea pe principali magistrați ai vechii Rome purtând pe umeri o secure înconjurată de un mânunchi de nuiele. (n.r.)

AGRIPINA

Vreau mai puțină stimă și-ncredere mai multă!
Albino,-aceste daruri îmi toarnă-n vine-otrăvi,
Răpindu-mi din putere pe cât mă-nalță-n slăvi.
De mult trecut-a vremea când Nero, Tânăr încă,
Mi-mpărtășea iubirea curtenilor, adâncă;
Se sprijinea pe mine în trebile de stat;
Porunca mea, senatul îl convoca-n palat.
Acolo, nevăzută, cu vălul tras pe față,
Acestui corp de lege eu îi dădeam viață.
Pe-atunci Nero, de Roma nesigur, știi și tu,
Nu se-imbătase încă de măreția-i, nu!
Gândesc și-acum la ziua ce, tristă, răsărise
Când Nero, beat de sine, din minți parcă-și ieșise:
Trimis de regii lumii, soli mari și străluciți,
Se adunau, lui Nero prinos să-i dea, smeriți.
Mă pregăteam alături să-i vin pe tron, aproape.
O, care sfetnic vrut-a atuncea să mă sape?
Eram departe încă; veneam spre el. Atât!
Când îl văzui deodată la chip posomorât.
Îmi năvăli în suflet o tristă presimțire:
Ingratul, să-mi ascundă vrând josnica-i pornire,
Veni să mă sărute; și, fără să m-aștept,
Mă-ndepărță de tronul la care-aveam un drept.
Din clipa aceea neagră și hâdă a rușinii,
Neîncetat se stinge puterea Agripinei.
O umbră-i azi! Cei care cer sprijin, de acum
Spre Burrhus și Seneca¹ cu sărg își cată drum.

ALBINA

O, dacă bănuiala în pieptu-ți simți, perfidă,
De ce hrănești veninul ce vrea să te ucidă?
Și nu te duci la Cezar ca să vorbești cu el?

¹Seneca (Lucius Annaeus) – profesor și autor de lucrări de filozofie, preceptorul lui Nero. Amestecat în luptele politice ale timpului și într-un complot împotriva lui Nero, acesta l-a silit să se sinucidă deschizându-și venele (n.r.)

AGRIPINA

Pe Cezar, fără martori, eu nu-l mai văd defel!
Vorbesc cu el în public, și fără precădere;
Știu că îi sunt dictate răspuns și chiar tăcere.
Îl văd având doi paznici: stăpânii lui și-ai mei.
Discuțiile noastre le prezidează ei.
Îmi fuge, dar îl caut cu râvnă și mai plină;
Vreau pe nepregătite să-l iau acum, Albină.
Se-aude zgromot. Ușa! Mă duc! Vreau negreșit
Să știu ce-i cu răpirea de care ți-am vorbit!
Să aflu vreau ce taină în suflet își înseamnă?
Cum? Burrhus e la dânsul de pe acum?

SCENA 2

Agripina, Burrhus, Albina

BURRHUS

O, doamnă!
În numele lui Cezar veneam spre-a-mpărtăși
Un ordin care, poate, e drept, vă va uimi.
Dar care dovedește cât este de cuminte.
Stăpânul meu vă roagă să vreți să-l luați aminte!

AGRIPINA

Să mergem deci la Cezar, și îl voi asculta!

BURRHUS

Zadarnic, doamnă! Cezar nu se va arăta!
A și plecat de-acumă pe-o ușă tăinuită.
De cei doi consuli totuși fuseseți prevenită;
Dar mă întorc să-l caut dacă doriju, oricând.

AGRIPINA

Secretele să-i tulbur n-am nicidcum de gând!
Dar, ce-ar fi dacă, pașnici, și nesiliți de nimeni,
Am sta deschis de vorbă, cinstit și de la inimi?

BURRHUS

Minciunile, lui Burrhus, nu-i sunt în obicei!

AGRIPINA

Cât timp pe Cezar încă să mi-l ascunzi mai vrei?
Să-l văd, doar nedorită și numai la-ntâmplare?
Pe-o treaptă-atât de naltă te-am ridicat eu oare,
O stavilă-ntr mine și fiul meu să pui?
Nu-l lași măcar o clipă să-și facă voia lui?
Voi, Burrhus și Seneca, dărji, laolaltă mergeți,
Vrând numele din mintea lui Cezar să mi-l ștergeți?
Au vi l-am dat, să faceți dintr-însul un ingrat
Și-n numele-i, stăpânii să fiți acestui stat?
Nu pot să cred că-n minte ați îndrăznit vreodată
Să mă visați, unealtă în mâna voastră dată,
Voi, care-n vreo legiune obscură, de voi am,
Ambițiile voastre de-a pururi le-ngropam.
Eu, care-am stat pe tronul străbun și sunt de-o seamă
Pentru stăpânii voștri, soție, soră, mamă.
Cum? Vocea mea un Cezar de-a proclamat, azi vrei
Ca-n loc de unul singur să-mi poruncească trei?
E vârstnic Nero. Oare să nu domnească-adică?
Vreți multă vreme încă de voi să-i fie frică?
Cât timp vreți ca să vadă cu ochii voștri doar?

Nu are, să-l îndrume, destui străbuni Cezar?
Tiberiu¹ și August, apoi și-al meu părinte
Germanicus², pot pururi să-i steie înainte.
Eu însă, printre-atâțea eroi nu mă îndemn;
Dar pot în cale-i multe virtuți să i le-nsemn:
L-aș învăța, de pildă, supușii, mai departe
De el să-i țină-atuncea când taine le împarte!

BURRHUS

Voiam să-l scuz pe Cezar, o, doamnă, oarecum,
De-o singură măsură a lui, luată-acum.
Dar cum – deși dreptate nu vreau să-i dau pe față –
Răspunzător mă faceți de-ntreaga lui viață,
Îngăduiți-mi, doamnă, să vă răspund deschis,
Ca un soldat ce pururi doar adevăr a zis:
Spre-a-l îndruma, pe Cezar de mic mi-ați dat pe mâna,
Și n-am să uit aceasta cât voi trăi, stăpână.
Juratu-v-am eu însă că-l voi trăda, atunci,
Și-un împărat voi scoate, ce-ascultă doar porunci?
Nu mai răspund acuma de el în fața mumii:
El azi nu-i fiul vostru, ci e stăpânul lumii.
De el dau socoteală imperiului roman
Ce vede-n mine brațul prieten sau dușman.
De-ați vrut a neștiinței să calce-n veci poteca,
Erau pe lume alții, nu eu doar și Seneca!
De ce, ca să-l învețe, n-ați luat lingușitorii,
Ci din surghiun chemarăți doi mari corupători,
Când curtea lui Claudiu, în sclavi mult prea bogată,
Nu doi, ci și o mie din sâni, putea să scoată,
Toți dornici cât mai josnic să-l crească și umil,
Ca și la bătrânețe să fie tot copil.
Ce vreți? Aveți aceleași onoruri ca-nainte:
Vi-i numele și astăzi rostit la jurăminte.
E drept că împăratul, azi, nu mai vine-așa
De des la curtea voastră spre-a vi se închina.

¹ Tiberiu – al II-lea împărat roman, fiul adoptiv al lui August. (n.r.)

² Germanicus – general roman din familia lui August. A fost tatăl Agripinei și bunicul lui Nero. (n.r.)

Sau, stăruiți să vină? Recunoștința oare
 Se dovedește numai prin veșnică-atârnare?
 Nero, umil, sfîlnic, mereu însfrișat,
 Să fie doar un nume august și împărat?
 Să fim cinstiți: Chiar Roma dreptate-i dă, nespusă:
 De trei liberji prădată și prea mult timp supusă,
 Suflând din greu, strivită sub asprul tăvălug,
 Abia de când e Nero, s-a liberat de jug.
 Mai mult: văd iar virtutea țâșnind ca o văpaie;
 Nu mai e-un hoit imperiul, stăpânii să-l jupoiae.
 Poporu-și dă pe câmpul lui Marte, magistrați,
 Iar Cezar, căpetenii alese de soldați.
 Azi, în senat Traseas, Corbulon în armată,
 Au nume mari, dar cinstea li-i totuși nepătătată:
 Deșerturile, pline pe vremi, de senatori,
 Sunt populate astăzi de vechii delatori¹.
 Ce-i dacă Cezar sfatul și azi ni-l prețuieste?
 Destul că munca noastră mărireia-i făurește:
 O Romă dezrobită dorim și-un împărat
 Domnind atotputernic într-un măreț veleat.
 Dar, doamnă, Nero știe și singur să se poarte;
 L-ascult! Nu cer preceptor să-i fiu și mai departe.
 Destui străbuni ca pildă îi pot sluji cu zel.
 Și, ca să fie vrednic, destul să fie el
 Și, zi de zi, virtutea păzind-o, să adune
 Și pentru bătrânețe – ferice zile bune!

AGRIPIANA

Pe viitor, se vede, prea mult temei nu pui;
 Și, de-ar fi singur, Nero s-ar pierde vrei să spui;
 Dar dumneata, ce-atâta te prețuiesti, și-ntr-alte
 Îi lăudai lui Cezar virtuțile înalte,
 Explică-mi, de ce Nero atunci, nesocotit,
 Pe sora lui Silanus s-o fure să-a gândit?

¹ Delator – denunțător, trădător. (n.r.)

Sau, poate vrea să-mi spurce, hain, cu mârșăvia,
Străbunul sănge care-i și-n mine și-n Iunia?
De ce-o învinuiește? Și ce s-a întâmplat
De-i socotită astăzi vrăjmașă-acestui stat?
Crescută-n modestie, ea nu era sortită
Pe Nero să-l cunoască, de n-ar fi fost răpită!
Ba chiar, mai fericită mereu s-ar fi crezut,
În viață niciodată de nu l-ar fi văzut!

BURRHUS

Asupra-i nu apasă, știu, nici o bănuială;
Nici Cezar n-o acuză cumva de vreo greșeală.
Dar, doamnă, nici un lucru n-o poate-aici jigni!
Străbunii ei aicea stau pururi mărturii!
Știu însă că-are drepturi în săngele-i, străbune,
Ce pot un soț să-ndemne oricând la rebeliune.
Iar săngele lui Cezar nu poate-alt sănge lua
Decât atunci când Cezar ar încuviința!
Și-apoi, cum știi prea bine, stăpână, o nepoată
A lui August nu poate oricui fi-ncredințată.

AGRIPINA

Te-ascult: Parcă grăiește chiar Nero! Așadar
Britanicus pe mine se sprijină-n zadar.
Zadarnic, ca să uite amarnica-i cădere,
Într-o căsătorie făcutu-l-am să spere.
Nero, spre uimire-mi, s-arate parc-ar vrea
Că fac făgăduințe ce-ntrec puterea mea.
Prea mult înalță Roma privirile-i spre mine!
Spre-a mă-njosî în ochii-i, mă face de rușine.
S-o facă! Dar să știe că poate-ar fi cuminte
Să-și cântărească bine puterile 'nainte!
Căci dac-aș fi silită, cum nu gândesc că-i drept,
Firava mea putere potrivă-i s-o îndrept,

Pe-a lui în joc și-ar pune-o, și-n cumpăna, se poate
Ca numele-mi să-atârne mai mult în greutate!

BURRHUS

O, doamnă, de ce pururi respectu-i bănuiți
Și cu-ndoială pașii ce-i face-i cântăriți?
Cu Iunia vă crede el înțeleasă oare?
Britanicus alături de voi cărtind îi pare?
Pe inamicii voștri îi sprijiniți cu zel,
Doar spre-a găsi preteste să-l micșorați pe el?
La orișice minciună ce vi se spune vouă,
Vă și gândiți imperiul să-l împărțiți în două?
Mereu vreți să vă temeți? Și-a voastre-mbrătișări
Să fie tulburate mereu de explicări?
Lăsați urâta râvnă de cenzor, ce vă cheamă,
Și fiți mai iertătoare, aşa cum este-o mamă!
Nu izbucniți la orice cuvânt ce-ați auzit,
Să nu veДЕti la curte că toți v-au părăsit.

AGRIPINA

Dar cine Agripinei vreun sprijin i-ar mai cere,
Când Cezar o-njosește pe cât îi stă-n putere?
Când până și din preajma-i m-a izgonit, posac,
Și ușa lui când Burrhus mi-o-nchide după plac?

BURRHUS

Văd bine, doamnă,-i timpul să incetez, căci parcă
Cuvântul meu prea sincer să vă displacă-ncearcă.
Durerea e nedreaptă: când nu o măgulim,
Ascunsa-i bănuială mai mult o întărim.
Britanicus e-aproape. Îi las de-acum lui rândul;
Compațimiți-i, doamnă, durerea, ascultându-l,
Și-apoi, dați vina toată de vreți neapărat,
Pe cei pe care Cezar nici nu i-a întrebăt.

SCENA 3

Britanicus, Agripina, Narcis, Albina

AGRIPINA

O, prințe, unde mergeți? Ce foc vă mistuiește,
Între dușmanii voștri zvârlindu-vă orbește?
Ce vii să cauți oare?

BRITANICUS

Ce caut eu? O, zei!
Ce li-i mai scump aicea pierdură ochii mei.
O liotă de groaznici călăi, soldați, cutează
Pe Iunia, răpind-o, s-o țină-aici sub pază.
Spectacolul acesta nou, neobișnuit,
În sufletul ei fraged, ce chin va fi trezit?
O lege prea severă vrea să despartă, naltă,
Doi oameni strânși de aceeași durere laolaltă.
Uniți prin suferință, să nu ne ajutăm
Nenorocirea noastră mai lesne s-o purtăm.

AGRIPINA

Împărtășesc insulta pe care v-au adus-o:
M-am plâns aici, chiar fără ca voi să mi-o fi spus-o;
Neputincioasă însă, mânia-mi nu-i de-ajuns
Să-mi fie mie scuză iar vouă un răspuns.
Atât. Dar dacă, prințe, urechea-ți vrea să asculte,
Te-aștept să vii la Pallas. Și vei afla mai multe!

SCENA 4

Britanicus, Narcis

BRITANICUS

Ce crezi, Narcis? Pot pune pe vorba ei temei
Arbitru între mine s-o iau și fiul ei?
Ce zici? Nu-i vorba oare de aceeași Agripină
Ce-a fost soție tatei și mie doar ruină?
Și care-atunci când tata murea, precum mi-a spus,
Sfărșitul să-i grăbească, tot sufletul și-a pus?

NARCIS

Și ce-i? Pe ea o doare ca și pe voi ocara;
Și-a luat îndatorirea ca să vă dea fecioara;
Uniți-vă și râvna și zbuciumul avan;
Regrete-n casa asta ați risipi în van;
Cât timp vă pierdeți vremea cu lamentări superbe,
Cât timp fiorul spaimei nu-l simt în ei cum fierbe,
Cât timp mânia voastră cu vorbe-o împliniți,
Să n-aveți nici o grijă: zadarnic vă jelți!

BRITANICUS

Narcis, tu știi prea bine că nu prea multă vreme
Mai vreau să rabd rușinea aceasta. Nu te teme!
Deși o soartă crudă adânc m-a tulburat,
Eu nu uit că prin sânge la tron eram chemat.
Amicii tatei însă, deși nu-i știu, sunt încă
Prea-nfricoșați, văzându-mi mizeria adâncă.
Și însăși tinerețea mi-înstrăinează, cred,
Pe toți ce-n mine încă la curte se incred.
Abia de-un an simțirea-mi începe să-nțeleagă

Ce groaznică năpastă m-apasă și mă leagă.
Ce văd foind în juru-mi? Prieteni doar, vânduți,
Ce-mi iscodesc și pașii din umbră, neștiuți!
Și care-mpinși de Nero spre această meserie,
Și tainele din suflet îi vând, ce-mi scapă mie.
Sunt, clipă după clipă, trădat de ei, Narcis;
El îmi cunoaște gândul și știe tot ce-am zis;
La fel ca tine știe ce-n mine se petrece.
Ce sfat îmi dai, Narcise?

NARCIS

Ce suflet josnic, rece!
Găsiți-vă, stăpâne, prieteni mai discreți!
Nu fiți atât de darnic cu tainele ce-aveți!

BRITANICUS

E drept! Dar bănuiala, în inimi mari, deschise,
Cu mare greutate își face drum, Narcise.
Le-nșeli mereu! Părerea ți-o-mpărtășesc și eu,
Și jur în tine numai să mă încred mereu!
Și tata-ți prețuise purtări și cunoștință;
Dintre liberți, tu singur îmi mai păstrezi credință;
Iar ochiul tău, cu grija asupra mea țintit,
De mii de stânci ascunse-n adâncuri m-a ferit.
Te du și vezi! Căci poate furtuna astă nouă,
Prietenii-mboldindu-i, ne folosește nouă.
Ascultă-le cuvântul! Privește-n ochiul lor,
Și vezi de pot să-mi fie cumva de ajutor.
Dar mai cu seamă-aicea palatul priveghează,
Să afli-n ce fel Nero prințesa o veghează?
Vezi dacă-n ochii-i, groaza s-a risipit de-acum,
Și dacă pot spre dânsa să-mi caut iar un drum?
Eu merg să-l văd pe Pallas, libert și el ca tine,
Și unde Agripina să mă-ntârnească vine.
Vreau să-i ațâț mână și, dacă s-o putea,
Să merg chiar mai departe sub scutu-i, decât vrea.

ACTUL II

SCENA I

Nero, Burrhus, Narcis, gărzi

NERO

Să nu te mire, Burrhus: mi-e mamă și trec peste
Cuvintele nedrepte și toanele aceste.
Dar nu pot totdeauna să rabd, să-ngădui eu,
Obraznică, o slugă s-ațâțe tot mereu.
În mintea mamei, Pallas veninul și-l aprinde;
Britanicus în mreaja-i mereu mai mult se prinde.
L-ascultă-n tot; și cine i-ar urmări cu zel,
Cred că și-n clipa asta i-ar întâlni la el.
Destul! De-acuma pașii altundeva să-și poarte;
Vreau să-l despart de dânsii. Să-l văd cât mai departe.
Ordon să nu mai fie deseară-n Roma, nici
Să-ncerce să mai calce la curtea mea aici.
Vreau să salvez imperiul de cei ce vor să-l sape!
(către gărzi)
Puteți pleca!
(către Narcis)
Narcis, tu vino mai aproape!

SCENA 2

Nero, Narcis

NARCIS

Slăviți pe zei, stăpâne, căci Iunia acum,
Fiind în mâna voastră, vă apără-oarecum.
Văzându-și spulberată nădejdea lor nătângă,
Dușmanii, neputința la Pallas vin să-și plângă.
Dar ce-i? Pe chipul vostru un zbucium văd, nespus,
Cum n-am văzut să-l aibă nici chiar Britanicus.
Tristețea asta sumbră, ce prevestește oare?
Privirea-ntunecată, ce e, rătăcitoare?
Norocul vă ascultă și toate vă zâmbesc!

NERO

S-a isprăvit cu Nero! Vezi tu, Narcis, iubesc!

NARCIS

Iubiți?

NERO

De-o clipă numai, dar pentru viața toată.
Iubesc! Ce zic? Nu! Iunia de mine-i adorată!

NARCIS

Atât de mult?

NERO

Azi-noapte, mânat ca de un bici,
Venii s-o văd în taină, când o duceau aici.

Privea spre ceruri tristă; și lacrima-n privire,
Întuneca și facile și-a lăncilor scăpare.
N-avea nici o podoabă; era, precum aștepti
Să fie o zeiță din somn când o deștepti.
Nu știu: fu simplitatea aceasta în durere,
Făcliile din umbră, chemările-n tăcere,
Sau chipurile aspre-ale celor ce-o răpeau,
Ce duioșia-n ochii-i mai dulce o făcea?
Furat de frumusețea-i, de dulcea ei făptură,
Vrui să-i vorbesc, dar limba mi se-nclăștă în gură.
Încremenit, cu mine nedându-mi seama ce-i,
Lăsai să fie dusă în încăperea ei.
Apoi trecui la mine și dulcea amăgire
În van să mi-o apropii cercam în amintire:
Parcă-i vorbeam și parcă și lacrima-i iubeam,
Ce-n ochii ei, din vina mea însămi o vedeam.
O imploram zadarnic în gând să-mi dea iertare,
Și nu cruceam suspine și nici amenințare.
Și iată cum, purtând-o neîncetat în gând,
Lipsit de somn, o noapte întreagă-am stat vechind,
Dar poate, știu eu? Ochii-mi ademeniți se lasă,
Crezând-o decât este ea însăși mai frumoasă.
Tu ce gândești, Narcise?

NARCIS

Mă-ntreb, cum s-a putut,
Ca Nero pân-acuma să n-o fi cunoscut?

NERO

Narcis, tu știi! Dar, fie că de mânie plină,
De moartea lui Silanus mă socotea de vină,
Sau fie că ei suflet prea mandru-i ca să vrea
Să-impartă frumusețea ce mugurește-n ea,
Necunoscând în viață decât durerea-i sumbră,
Fugea de faima-i însăși pentru-a trăi în umbră,
Virtuți la curtea noastră asemenei ei nu știi;
Și poate tocmai asta mă supără, vezi tu?

Cum? Când nu știu în Roma femeie să nu fie
Din suflet măgulită aflând că-mi place mie,
Și care să nu-ncerce, simțind privirea-mi doar,
O clipă să ajungă la sănul lui Cezar,
Ei, preamodestei Iunii în schimb, să i se pară
Că ochii mei privind-o, ar face-o de ocară?
Și nici să vrea să afle, ferindu-se mereu,
Că pot să fiu prieten, că pot iubi și eu?
Ce dragoste-i nutrește Britanicus?

NARCIS

Adâncă.

NERO

Prea Tânăr, nici pe sine nu se cunoaște încă.
Au știe el otrava ce-i într-un ochi vrăjit?

NARCIS

Iubirea n-are vreme prea mult de chibzuit!
Robit de-atâta vrajă, de mult îi este dragă;
Iar ochii-i au și lacrimi ce știu cum să atragă;
Orice dorință le-ascultă, ce-n ochi i-au săgetat.
Aproape cred că-i meșter și la înduplecăt.

NERO

Cum? Crezi că pe iubirea-i, Britanicus stăpân e?

NARCIS

Nu știu! Un singur lucru pot să vi-l spun, stăpâne:
Britanicus, palatul adesea ocolind,
Să nu vedeți mânia din ochii lui țâșnind,
Încrâncenat că lumea la curte îl ferește,
Gelos că Nero-i mare iar el e mic, firește,
Fugea de-amărăciune și de-ndoială ros
Pe Iunia s-o vadă... și se-ntorcea voios.

NERO

De-a izbutit să-i placă, cu-atât mai mult va plânge;
Mai bine dacă ură asupra-i s-ar răsfrângе.
Să fiu gelos pe dânsul, eu, făr-a-l pedepsi?

NARCIS

Dar pentru ce, stăpâne, neliniștit ați fi?
Chiar dacă Iunia poate l-a ascultat vreodată,
De lacrimile-i numai a fost înduioșată.
Dar azi, când ochii-i poate mai bine ca-n trecut,
Întreaga măreție a voastră au pricoput,
Văzând cum și iubitu-i, în plecăciune vană,
Se-nchină-n fața voastră cu regi fără coroană,
Necunoscuți de gloată și așteptând smeriți,
În treacăt, c-o privire să vreți să-i măguliți,
Când, suspinând, chiar Cezar, cu gloria lui mare,
Îl va șopti în taină, că ea-i biruitoare,
Stăpâne, nu vă temeți! Nu fiți nehotărât,
Ci porunciți! Iubirea-i așteaptă doar atât!

NERO

Ce supărări iubirea aceasta-mi pregătește!

NARCIS

Să vi se-mpotrivească, au cine îndrăznește?

NERO

Toți! Burrhus, Agripina, Octavia însăși, voi,
Seneca, Roma-ntrreagă, trei ani de cinste-apoi;
N-aș vrea să spun că poate mi-e dragă Octavia,
Sau că mă leagă încă de ea căsătoria.
De farmecele-i ochii-mi, de-o vreme săturați,
Nu vor să-i vadă ochii prea des înlăcrimați.
Să mă despart de dânsa ar fi o fericire.

M-apasă jugul care mi-au pus prin siluire.
Apoi, de ceruri însăși e osândită greu:
De patru ani dorința-i e vană tot mereu.
Virtutea ei nu-i mișcă pe zei, nici imploratul.
Cu nici un semn, ah, zeii nu-i onorează patul.
Imperiul să aibă vrea un moștenitor!

NARCIS

S-o repudiați, stăpâne, e-atâta de ușor...
De voi și-ntreaga Romă, Octavia-i osândită;
Când altădată Livia de August fu iubită,
Cei doi se despărțiră de soții lor; apoi,
Unindu-se, imperiul îl moșteniți azi voi.
La rândul său Tiberius, ce-acestora urmase,
De fiica lui aşijderi ușor se lepădase.
Și singur voi, cu toate că-n suflet îl doriți,
Să faceți pasul ăsta, se pare, nu-ndrăzniți.

NERO

Să-ți fie Agripina străină încă ție?
Iubirea mea se teme de-acum de-a ei mânie.
Furioasă, cu Octavia o văd venind, spunând
Că legământul ăsta, de ea-ncheiat, e sfânt.
Crezând apoi mai tare că inima-mi rănește,
De nerecunoștință și de jigniri vorbește.
Pot eu să-nfrunt această ocară cu temei?

NARCIS

Nu sunteți voi stăpânul și-al vostru și al ei?
Să tremurați vreți pururi sub ea? Trăiți! E vreme!
Să cârmuiți voi Roma și fără a vă teme.
De dânsa vă e teamă? Nu, nu-i adevărat!
Voi care și pe Pallas de-aici l-ați depărtat,
Pe orgoliosul Pallas, docila ei unealtă?...

NERO

Când nu o văd, ameninț, poruncă dau înaltă,
Vorbesc cu voi, cer sfaturi, le-aprob în amănunt,
Şi-o cert în gând, spunându-i că vreau de-acum s-o-nfrunt.
(Cum vezi, îți spun, Narcis, tot ce m-apasă-n suflet)
Dar cum îmi vine-aproape și-i simt al ei răsuflăt,
Nu pot să n-ascult ochii acei care-n trecut
Mi-au dat porunci spunându-mi ce este de făcut.
Ba, recunoscătoare chiar mintea mea cutează,
Şi tot ce cred de dânsa în taină îi trădează.
Strădaniile mele, zadarnice-s oricând,
Iar geniul meu la geniu-i se pleacă, tremurând;
Pentru-a scăpa de-această supunere orbească,
O ocoleșc. Voința-mi încearcă s-o jignească.
Ba-i întărât mânia adesea cât mai greu,
Ca ea să mă evite cât o evit și eu.
Dar prea te țin, Narcise; Britanicus să nu te
Aștepte, bănuială nutrind. E timpul! Du-te!

NARCIS

Britanicus, lui, doamne, mă crede juruit,
Şi că-s aici fiindcă aşa mi-a poruncit.
Că de la voi să aflu încerc, tot ce-l priveşte,
Şi tot ce împăratul în taină pregăteşte.
Pe Iunia s-o vadă fiind nerăbdător,
Așteaptă de la mine să-i vin în ajutor.

NERO

Atunci te du și vestea cea bună i-o împarte:
O va vedea!

NARCIS

Mai bine trimite-i-l departe!

NERO

Eu știu ce fac, Narcise! Îți poți închipui:
Plăcerea ce-i îngădui cu vârf mi-o va plăti!
Tu, între timp, încântă-l și spune-i cât de bine
Ai izbutit; cum își săi ai mei își râd de mine.
S-o vadă fără voia-mi! Ah! Iat-o! Vine-acum!
Să mi-l aduci degrabă! Nu-ntârzia pe drum!

SCENA III

Nero, Iunia

NERO

Vi-i chipul palid, doamnă! Ce tulbure privire!
Citiți cumva în ochii-mi vreo tristă prevestire?

IUNIA

Mărturisesc, stăpâne, că nu v-am așteptat;
Pe-Octavia venisem s-o văd, nu pe-mpărat!

NERO

Știu bine, doamnă. Totuși, v-o spun, fără trufie:
Îi pizmuiesc Octaviei această bucurie!

IUNIA

Stăpâne, voi!

NERO

Cum? Credeți cumva, fără tăgadă,
Că doar Octavia dreptul îl are să vă vadă?

IUNIA

Pe cine alt, stăpâne, pot să-l implor eu, ca să
Mi-arăte care crimă ce n-o cunosc m-apasă?
Voi pedepsiți! Atuncea, păcatul neștiut
De mine îl cunoașteți. Spuneți-mi, ce-am făcut?

NERO

Cum, doamnă? nu e oare o crimă fapta voastră,
Făptura să-mi ascundeți atâtă timp, măiastră?
Comorile divine ce-n taină le purtați,
Primitu-le-ați din ceruri ca să le îngropați?
Să nu se teamă oare Britanicus c-această
Minune, prea departe de ochii mei adastă?
De gloria aceasta cum oare m-ați lipsit,
Făcând să-mi duc viața de dânsa văduvit?
Ba încă, mi se spune că, făr-a fi jignită,
Îl ascultați adesea în taină, liniștită.
Nu-mi vine-a crede, doamnă, că, făr-a mă-ntreba,
Severa Iunie-i poate nutri speranța sa,
Lăsându-se iubită; ba mai mult, că iubește,
Iar eu să aflu numai ce lumea își șoptește...

IUNIA

Nu pot s-ascund, stăpâne, c-adesea, suspinând,
Îmi amintea nădejdea ce-o leagănă în gând.
Deși-s văstarul ultim dintr-o ilustră spîță,
N-a vrut să se despartă de-această rămășiță,
Și nu voia să uite că-n alt timp, fericit,
De cel ce-l zămislice, ca soț mi-era sortit.
Iubind, respectă nu doar pe bunul său părinte,
Ci și pe voi, pe mama ce-o ascultați cuminte,
Având cu ea aceleași dorințe de obicei...

NERO

Vederile-mi sunt, doamnă, străine de-ale ei!
Nici mama, nici dorința lui Claudiu, postuma,
Nu pot să-mi poruncească ce-am de făcut acuma.
Răspund de voi eu singur, și eu vă ocrotesc;
Socot de datoria-mi un soț să vi-l găsesc.

IUNIA

Cum? Alt himeneu voi credeți c-ar fi poate-o rușine
Pentru Cezarii care m-au zămislit pe mine?

NERO

Nu, doamnă, însă soțul pe care vi l-aș da,
Pe toți stră bunii voștri cu-ai săi i-ar împăca.
O, nu jigniți iubirea spre voi care-l îndeamnă...

IUNIA

Și cine-i oare soțul ce-mi hărăziți?

NERO

Eu, doamnă!

IUNIA

Voi?

NERO

V-aș căta un altul, prințesă, dac-aș ști
Că, decât Nero, altul mai vrednic poate fi.
Pentru-a găsi pe soțul cu voi să fie-aidoma,
Am cercetat cu ochii imperiul, curtea, Roma,
Cu cât însă mă strădui, cu-atâta nu cutez
Comoara asta scumpă altcui s-o-ncredințez.
Cu-atât mai mult văd, doamnă, că nu-i decât Cezarul,

În mâinile-i să poată păstra cu grijă darul,
 Vechind ca giuvaerul să fie-ncredințat
 Acelui căruia Roma imperiul i-a dat.
 De v-amintiți de anii dintâi, veți înțelege:
 De fiul său Claudiu voise să vă lege;
 Dar Claudiu pe-atuncea era imperator,
 Britanicus să-i fie urmând moștenitor.
 Altfel grăiră zeii! Ce-au vrut, nu poți să-nlături!
 Imperiului se cade să-i fiți și voi alături.
 Zadarnic zeii tronul acesta-mi hărăzeau,
 De n-ar fi fost alături de mine să vă iau,
 Și nopțile de veghe și zilele trudite
 Pe care cei ce nu știu, le cred preafericite,
 N-ar fi cu harul vostru să le-nfrumusețez,
 Putând, umil, alături de voi să mă aşez.
 Octavia nu vă poate umbri, când Roma toată,
 Așijderea cu mine, vă este câștigată,
 Pe dânsa repudiind-o și astfel desfăcând
 Verigile ce zeii nu le-au unit nicicând.
 Un prinț ce vă iubește, gândiți, prințesă, vine
 Și vă oferă-o cinste pe care nu oricine,
 Ci numai ochii voștri frumoși o pot avea:
 Regină lumii toată să-i fiți vreau, doamna mea!

IUNIA

Cu drept cuvânt simțirea-mi, stăpâne,-i răzvrătită:
 Azi încă-n zorii zilei fusesem socotită
 C-am făptuit o crimă; și iarăși azi apoi,
 Când, tremurând de spaimă v-am întâlnit pe voi
 Fricoasă, vrând să-mi apăr eu, nevinovăția,
 Îmi oferiți deodată s-o schimb pe Octavia.
 Nu i se cad, stăpâne, umilei mele firi,
 Nici cinste-atât de mare, nici astfel de jigniri!
 Cum cereți unei fete, al cărei neam apus e
 Încă de-atunci când dânsa pe lume se născuse,
 Și care, umilită, în umbră a rămas,
 Durerii sale crunte nevrând să-i deie glas,

Din bezna ei adâncă ieșind, triumfătoare,
Spre culmi să se avânte, ce ard strălucitoare,
Ale căror lumini nu pot să le privesc,
Și care pe-altă frunte cununa-și împleteșc.

NERO

Va fi repudiată v-am spus. De bună seamă!
Fiți mai puțin modestă și, mai puțină teamă!
N-am fost orbit atuncea când v-am ales, socot;
Vreau învoirea voastră și eu răspund de tot.
Cinstiți străbunul sânge! Și gloriei mărețe
De-a vă-nvoi, Cezarul, umil, să vă răsfete,
Nu-i preferați pe aceea de-a-l refuza. Ar fi
Necugetat ce-ați face, și mâine v-ați căi!

IUNIA

Stăpâne, cerul însuși îmi este mărturie...
Dar gloria aceasta îmi pare-o nebunie.
Știu cât de mare-i cinstea ce vreți să-mi dați. V-ascult!
Dar ea, cu cât m-ar face să strălucesc mai mult,
Cu-atât mi-ar fi rușine. Mi-aș spune dacă dreptu-i
Să fur moștenitoarea și s-o lipsesc de dreptu-i?

NERO

Prea mult vă-ngrijorează Octavia, hotărât!
Ați sprijinit-o, doamnă, prea călduros și-atât.
Dar să vorbim pe față și nu pe jumătate:
Vi-i gândul nu atâtă la soră cât la frate!
Britanicus...

IUNIA

Stăpâne, deschis vreau să răspund!
Că mă înduoșează, nu pot să vă ascund.
Dar gura-mi spune pururi tot ce și-n piept îmi zace
Ce spun acum, se poate că vouă nu vă place,

N-am învățat, stăpâne, la curte nefiind,
Că trebuie în viață să știu și cum să mint.
Da! Îl iubesc din suflet! I-am fost făgăduită
Când Roma himeneul i-ar fi urmat, smerită.
Dar tocmai soarta care de ea l-a despărțit,
Onorurile smulse, palatul părăsit
De-o curte spăimântată de trista-i decădere,
Îmi poruncesc alături să-i stau și în durere.
Orice dorințe, vouă ușor vi se-mplinesc,
Și numai zile bune, senine, vă zâmbesc;
Imperiul vi le pune oricând la îndemână;
Un singur nor de-ncearcă o clipă să rămână,
Grăbit, tot universu-l înlătură, zelos,
Să nu știți ce înseamnă un cer întunecos.
Britanicus e singur; în orice frământare,
Ca singură plăcere, pe mine doar mă are;
Și picurii de lacrimi ce-mi curg din ochi, stingheri,
Îl fac, stăpâne,-o clipă să uite de dureri.

NERO

O, pentru-aceste lacrimi ce inima-i răsfăță,
Pe orișicare altul l-aș despuia de viață;
Dar vreau să fiu cu prințul acesta mult mai bland:
Prințesă, așteptați-l! Îl veți vedea curând!

IUNIA

V-a lăudat de-a pururi virtutea și pertarea...

NERO

Aș fi putut prea lesne să-i interzic intrarea;
Dar mintea-i e-mbibată de ură și venin
Așa că vreau anume primejdii să previn.
Nu-i vreau pierzania; totuși e bine să audă
Din gura ce-o iubește chiar, hotărârea crudă;
De vi e scump, făceți-l să plece-n aşa fel,
Ca nu cumva să credă că sunt gelos pe el.

Luați asupra voastră povara-ntregii vine!
Prin vorbe reci, cuvinte de nepăsare pline,
Sau prin tăceri să-și caute alt drum
Pe care să-și îndrepte nădejdile de-acum.

IUNIA

O, gura mea să-i deie osândă și măhnire,
Ea, care fi jurase de mii de ori iubire?
Chiar dac-aș fi în stare atât să mă-njosesc,
El ar citi în ochii-mi ușor cât îl iubesc.

NERO

Ascuns aici în preajmă vă priveghez, o, doamnă!
Închideți-vă-n suflet iubirea ce vă-ndeamnă.
Despic ușor cuvântul, oricât e prefăcut,
Și știu s-aud chiar ochiul ce pare că e mut.
Un singur gest ce-ați face, sau un suspin, prin moarte
Mi l-ar plăti – și pururi de voi îl va desparte.

IUNIA

Atunci, doar o dorință fierbinte-aș mai avea:
Îngăduiți-mi, doamne, să nu-l mai pot vedea!

SCENA IV

Nero, Iunia, Narcis

NARCIS

Britanicus, să vadă prințesa vrea, stăpâne!
E-aici...

NERO

Să vină!

IUNIA

Doamne!

NERO

Viața lui rămâne
De-acum în mâna voastră, prințesă, cum spusei;
Și nu uitați, privindu-l, că ochii-mi văd și ei.

SCENA V

Iunia, Narcis

IUNIA

Întâmpină-ți stăpânul, Narcise! Fugi și-i spune...
Vai, iată-l! Sunt pierdută! Amarnică genune!

SCENA VI

Iunia, Britanicus, Narcis

BRITANICUS

Ce fericire, doamnă! Ce har nemărginit
Această clipă dulce cu voi mi-a hărăzit?

Vă văd, și-n pieptu-mi totuși e-o altă frământare:
Îmi va fi dat, prințesă, să vă mai văd iar oare,
Sau soarta hotărât-a de-acum, prin violenii
Să fur o fericire ce-aveam în orice zi?
Ce noapte! Cum? Nici plânsul curat, nici modestia,
N-au potolit, acestor gealați, obrăznicia?
Luptând sub ochii voștri, invidios, ce zeu
M-a-mpiedicat azi-noapte să mă sfârșesc și eu?
În grozăvia clipei, cuprinsă-atunci de spaimă,
Gânditul-v-ați la mine? Chematu-m-ați în taină?
Ați încercat, o clipă măcar, să mă doriți?
Ați presimțit durerea ce mi-o pricinuiți?
Tăceți? Cum? Ochii voștri nu-mi mângâie cu harul
Privirii lor, tristețea, și nu-mi topesc amarul?
Vorbiți! Dușmanul nostru nu bănuie nimic.
E-ademenit aiurea acum, prin şiretlic.
Să folosim, prințesă, aceste clipe sfinte.

IUNIA

În locurile-acestea, el e atotputintă,
Chiar zidurile, prințe, au ochi ce văd, și
Niciodată împăratul nu-i lipsă de aici.

BRITANICUS

Vă temeți oare, doamnă? Vă văd însăpmântată;
De când iubirea voastră se lasă-ncătușată?
În clipe neuitate, nu îmi juraseți voi,
Că însuși împăratul va fi gelos pe noi?
O, lepădați, prințesă, această teamă-adâncă!
Sunt inimi ce și astăzi în minte speră încă.
Mânia mea trezește ecouri în priviri,
Și însăși Agripina ne dăruie-mboldiri.
Întreaga Romă astăzi îl critică, jignită.

IUNIA

Nici voi nu credeți, prințe, ce-ați spus, și sunt uimită;
Au nu mi-ați spus voi însuși, de mii și mii de ori,
Că Roma-i dăruiește doar laude și flori?

Despre virtutea-i, prințe, mi-ați dat mereu de veste...
Durerea vă dictează cuvintele aceste!

BRITANICUS

Mărturisesc, prințesă, uimirea mea; credeați
Că am venit aicea s-aud că-l lăudați?
Ca să vă spun amarul ce-n inimă-mi irumpe,
Fur timpului, cu trudă, aceste clipe scumpe,
Și-n loc de mângâiere din partea voastră-aud
Cum îmi slăviți dușmanul înverșunat și crud?
Ajunge-o zi, prințesă, ca altfel să vă facă?
Cum? Ochii voștri își au învățat să tacă?
Vă este teamă-n ochii-mi să mai priviți, sau doar
Nu vă mai plac fiindcă iubiți azi pe Cezar?
O, zei! Adevărat e? Iertați-mi întrebarea,
Prințesă! Risipiți-mi din suflet tulburarea.
În amintirea voastră nu mai găsesc un drum?

IUNIA

Aud pe Cezar, prințe! Duceți-vă acum!

BRITANICUS

În cine-mi mai rămâne, Narcis, să am credință?

SCENA VII

Nero, Iunia, Narcis

NERO

Prințesă...

IUNIA

Nici o vorbă, s-aud nu mi-e-n putință.
V-am ascultat în totul. Lăsați-mă să plâng,
Și lacrimi, neștiute de el, în ochi să-mi frâng.

SCENA VIII

Nero, Narcis

NERO

Narcis, îți dai tu seama cu câtă-nverșunare
Chiar în tăceri, iubirea în ochii ei apare?
Rivalul meu de dânsa-i iubit, mărturisesc.
Voi face totul însă, Narcis, să-l chinuiesc.
În inima-i durerea s-o-nfig, ce mult mă-ncântă!
Văzut-ai îndoiala ce-l mușcă și-l frământă?
Eu o urmez. Tu, du-te la el. Va izbucni!
Dar toarnă bănuiala în el atât cât știi.
Și-n timp ce ea-l iubește și-l plânge-aici, pierdută,
Fă-l să plătească groaznic plăcerea neștiută.

NARCIS (aparte)

Narcis, a doua oară chemat ești de noroc.
De glasul ce te-mbie nu vrei s-asculți deloc?
Și, ce-i de zvârli pe alții în ghearele pieirii,
Când ție îți surâde tărâmul fericirii?

ACTUL III

SCENA I

Nero, Burrhus

BURRHUS

Pallas se va supune, stăpâne!

NERO

Mama mea,
Văzându-se jignită, ce va-ntreprinde ea?

BURRHUS

Măsura asta, doamne, orgoliul i-l lovește;
O văd cum, cu dojana-i, curând vă copleșește;
De-un timp, prea des revarsă țipând necazul său;
De n-ar fi decât țipăt, n-aș socotî că-i rău.

NERO

O, crezi că împotrivă-mi cu alții e-nțeleasă?

BURRHUS

Stăpâne, Agripina-i oricând primejdioasă!
Străbunii ei, de oaste sunt venerați, cum știu;
Germanicus și astăzi în ochii lor e viu;
O știți! Și ce-i în stare, vă dați prea bine seama;
Dar ceea ce-mi sporește și mai mult încă teama,
E că voi însuși oarba-i mânie-i ajutați,
Și că-mpotriva voastră chiar armele îi dați!

NERO

Eu?

BURRHUS

Dragostea aceasta, ce-n mreaja ei vă prinde...

NERO

E-un rău de care, Burrhus, vai, nu mă pot desprinde.
M-am dojenit mai mult chiar decât ai crede tu.
Mi-e sete de iubire!

BURRHUS

Vă-nchipuiți doar, știu!
Vă amăgiți voi însuși, cu-o slabă-mpotrivire;
De-un rău vă temeji care, de fapt, e slab din fire.
Dar inima, călită de datoria ei,
De-ați pune-o să înfrunte amorul cu temei,
De v-ați gândi la anii de glorie și poate
Pe-Octavia n-ați uita-o, a cărei bunătate
Și dragoste, nu-s demne de-asemenea purtări,
Iertându-vă ocară, dispreț și-nstrăinări,
De-ați vrea câteva zile apoi, cât mai departe
De lunia pașii voștri, stăpâne, să vă poarte,

Cum ați uitat chiar ochii cei mai dumnezeiești!
Nu poți iubi, stăpâne, când nu vrei să iubești!

NERO

Te-aș asculta, o, Burrhus, de-ar fi ca în alarme
Să ne-apărăm imperiul și gloria cu arme,
Sau, dacă-n vremi de liniști, pe scaun, în senat,
Ar fi să se decidă de soarta-acestui stat.
Mi-ar prinde bine-atuncea bogata-ți cunoștință!
Amorul însă, vezi tu, e-o altfel de știință,
Și nu mi-ar fi prea lesne, o, Burrhus, uneori,
Să-ți las severitatea și-acolo să-ți cobori.
Plec! Iunia pentru mine de-acum înseamnă viață!

SCENA II

BURRHUS

(singur)

Da! În sfârșit Nero arama-și dă pe față:
Cruzimea lui, pe care credeam c-o voi topi,
Să se desprindă-i gata de slabele-i frânghii.
O, zei! Ce-nfățișare va lua de-aci 'nainte?
Cine-ar putea-n restrîște să-mi dea un sfat cuminte?
Seneca nu-i în Roma. Nu poate nicidcum,
Primejdia aflând-o, să mă ajute-acum.
Ce-ar fi, pe Agripina, în dragostea-i de maină
Să o ațâț? Dar iat-o! Norocul meu o cheamă!

SCENA III

Agripina, Burrhus, Albina

AGRIPINA

N-aveam dreptate, Burrhus, să bănuiesc? Credeai
Că nu pot ști ce sfaturi ilustre știi să dai?
L-ai surghiunit pe Pallas, al cărui greu păcatul
E c-a-nlesnit pe tronu-i să-și urce împăratul?
Claudiu, știi bine, îl asculta mereu;
Ar fi ales el altfel la tron pe fiul meu?
Mai mult: soției sale îi cauți o rivală
Ca el să-și calce astfel credința conjugală?
Frumos! Ministrul care urăște lingușiri,
Ales să-i înfrâneze aprinsele porniri,
Chiar el îi toarnă-n suflet nedemnă vrăjmășie;
Să nu-și asculte mama, să uite de soție!

BURRHUS

E prea devreme, doamnă, să mă învinuiți.
De nedreptăți, pe Cezar degeaba-l bănuiați,
E vinovat chiar Pallas de surghiuirea-această;
De mult cerea pedeapsă trufia lui nefastă;
Și dacă totuși Cezar pedeapsă-a fost să-i dea,
E că, în taină, curtea de mult îl osândeau.
Lacrimilor Octaviei, cred, cu încetișorul,
Că s-ar putea, o, doamnă, să le secăm izvorul.
Dar fiți mai potolită! Cu un cuvânt mai bland,
Îl veți putea pe Nero convinge mai curând.
Amenințări și tipăt îi răscolesc doar ura...

AGRIPINA

Te străduiești zadarnic să-mi poți închide gura!
Te supără tăcerea-mi și totuși, orice-ar fi,
Eu știu să-mi apăr munca, oricât ați unelti.
Cum? Crezi că doar pe Pallas îl are Agripina?
O, îmi rămân atâția, ca să-mi răzbun ruina:
Britanicus se zbate în sumbre zbuciumări,
De nedreptăți iscate, ce-mi dau azi remușcări.
O, îl voi duce-n fața oștirii, ca soldații,
Plângându-i tinerețea și tristele dizgrații,
Să-și recunoască vina, cum mi-e și mie dat:
Se va vedea de o parte un fiu de împărat
Cerându-le credința jurată; apoi, prin mine,
Germanicus, cum dreptul legitim i-l susține;
Pe de-altă parte Nero, fiul lui Aenobarbus,
Avându-i pe Seneca alături de Burrhus,
Doi surghiuniți pe care-i scăpasem laolaltă,
Ca azi să-i văd puterea ținând, cea mai înaltă,
Ca să cunoască taina mai bine-am să le spun,
Ce crime făptuit-am cu dânsul în comun;
Spre-a-i zgudui puterea, spre-a atinge-a voastră fală,
Mă voi sluji de zvonuri, minciună și bârfeală,
Mărturisind surghiunuri, asasinate chiar,
Și otrăviri...

BURRHUS

Nu, doamnă! Vi-i truda în zadar!
Cuvintele violene ei n-au să vi le-audă;
Nu crezi un martor care el singur se acuză!
Eu însă, care-ntâiul, armata o făcui
Să-i dăruie credință, jurând în mâna lui,
Același lucru mintea continuă să vadă:
E-un fiu, ce-n scaun, doamnă, părintelui urmează!
Pe Nero, înfiindu-l, Claudiu a-nțeles
Egal să-l facă-n drepturi – iar Roma a ales,
Aşa cum, prin alegeri, pe tronul ei urcase
Tiberiu, pe care August îl înfiase!

Iar Tânărul Agripa, din săngele-i ieșit,
Vechi, drepturile sale zadarnic le-a cerșit.
Pe-asemenea temeiuri puterea așezată,
Nici chiar de voi nu poate fi astăzi clătinată.
El, dacă mă ascultă, prin bunătatea sa,
Nemulțumirea voastră curând o va-mbuna.
Ce-am început odată, să și sfârșesc vreau, doamnă!

SCENA IV

Agripina, Albina

ALBINA

La ce cuvinte, doamnă, durerea vă îndeamnă!
Mai bine împăratul de nu le-ar auzi!

AGRIPINA

Ba dimpotrivă-n față-mi să vină aş dori!

ALBINA

Ascundeți-vă, doamnă, mâniile iscate:
Nu-i drept ca pentru-Octavia și nici pentru-al ei frate
Să vă jertfiți și tihna și liniștea ce-aveți;
Lui Cezar și amorul să i-l impuneți vreți?

AGRIPINA

Cum? Vrei să rabd, Albino? Nu înțelegi tu oare?
Îmi caută-o rivală, voind să mă coboare.

De nu rup legătura funestă, vei vedea
Cum au să mă gonească, punând-o-n loc pe ea.
Octavia, la curte, era un simplu nume,
Și sprijinul ei nimeni nu-l căuta anume,
Căci grații și favoruri le împărțeam doar eu,
Iar muritorii-n juru-mi se adunau mereu.
În inima lui Cezar, o alta, cu trufie,
Va porunci, amantă fiind, dar și soție;
Măriri, alai, podoabe, tot ce-n ani lungi și grei
Am izbutit, s-atârne de o privire-a ei?
Nu vezi? Sunt ocolită! Sunt părăsită-aproape...
Amarnic, gândul ăsta în mine nu-mi încape!
Chiar dac-ar fi sorocul să-mi împlinesc, fatal,
Ingratul Nero totuși... Dar iată-l pe rival!

SCENA V

Britanicus, Agripina, Narcis, Albina

BRITANICUS

Dușmanii noștri, doamnă, comuni, pot să se teamă:
Știu inimi care ură cu noi o-mpart de-o seamă;
Amicii mei și-ai voștri, pe care nu-i știam,
În timp ce cu regrete noi doar ne mângâiam,
Au socotit că-i bine, mânia ce-i răzbise,
Să i-o încredințeze în taină lui Narcis.
Nero nu este încă deplin stăpân, cum vrea,
Pe acea ingrată care și-a râs de sora mea.
De n-ați uitat ocara ce v-a făcut impurul,
E încă timp și astăzi să pedepsiți sperjurul:

Senatul, jumătate din el, e pentru noi:
Pison¹, Plautus², Sylla³...

AGRIPIINA

Ce spuneți, prințe, voi?
Pison, Plautus, Sylla? Întreaga nobilime?

BRITANICUS

Cuvintele-mi, o, doamnă, nu prea vă plac, văd bine!
Nehotărâtă, slabă, mânia ce-o nutreați
Se teme c-ar obține ce singură dorează!
Nu! Nu vă temeți, doamnă! Prea bine-ați pus la cale
Dizgrația mea. Zadarnic ar vrea să se răscoale,
Spre-a m-ajuta, amicii mei buni de mai demult,
Căci grija voastră 'naltă din preajma mea i-a smuls.

AGRIPIINA

Prea mult mă bănuiește a voastră-nchipuire;
Scăparea noastră, prințe, e numai în unire;
Oricine-ar fi dușmanii ce-aveți, fiți liniștit!
Voi respecta întocmai tot ce-am făgăduit!
În van încearcă Nero mânia-mi s-o ferească;
Va trebui, ca mamă, cu mine să vorbească;
Voi încerca blândețea și forța, rând pe rând.
Sau, cu Octavia-alături de mine, lăcrimând,
Vom merge, glasul nostru durerile să-și strige,
Iar plânsu-i noi prieteni și inimi să-i câștige.
Oriunde-ar fi, pe Nero îl voi căta cu zel.
Iar voi, mai bine, prințe, să vă feriți de el!

¹ Pison (Cneius Calpurnius) – om politic roman, celebru prin conspirația făcută împotriva lui Nero; conspirația a eşuat datorită şovăirilor sale. (n.r.)

² Plautus (Titus Macius) – poet comic latin, care a zugrăvit în piesele sale în versuri moravurile poporului. (n.r.)

³ Sylla (Lucius Cornelius) – dictator roman, șeful partidului aristocraților. (n.r.)

SCENA VI

Britanicus, Narcis

BRITANICUS

Au nu-mi înșeli, Narcise, simțirile profane?
Și nu-mi sădești în suflet, cumva, speranțe vane?

NARCIS

Stăpâne, nu e locul aici ca să vorbesc
Și taina care-n mine o port s-o dezvelesc.
Ce aşteptați? Să mergem!

BRITANICUS

Ah! Mintea-mi chibzuise...

NARCIS

Ce oare? Ce gândisești?

BRITANICUS

Dac-ai putea, Narcise,
Să faci s-o văd...

NARCIS

Pe cine?

BRITANICUS

O, mi-e rușine, dar
M-aș liniști, o clipă dac-aș vedea-o iar.

NARCIS

Urechea voastră nu vrea, ce i-am șoptit, s-audă?

BRITANICUS

Narcis, știi: e ingrată și rea, vicleană, crudă,
Și-mi merită mânia; dar nu-mi pot lămuri,
De ce nu cred atâta cât poate-ar trebui?
Ba inima-mi, nebună, cu îndărătnicie,
O dezvinovățește și-o iartă și-o îmbie.
Să cred vreau în trădarea-i, Narcis; să hotărăsc
Ca fără remușcare de-acum să o urăsc.
Cum de-a putut un suflet frumos, atât de mare,
Ce pururi dușmânise o curte trădătoare,
Să-și murdărească nimbul strălucitor, candid,
Țesând la curte intrigă, din prima zi, perfid?

NARCIS

Și cine știe dacă ingrata, nu de-atunce
Gândeală, de gât lui Cezar, cum lațu-i să-l arunce?
Știind că frumusețea se-ascunde-atât de greu,
Fugea, ca să-l ațâte s-o caute mereu,
Iar Cezarul să creadă – penibilă ispită –
C-a-nvins sălbăticinăea cea mai neprihănăită.

BRITANICUS

Atunci, nu-i cu putință?

NARCIS

Nu cred să fi greșit:
Dar ea, în clipa asta-i cu noul ei iubit.

BRITANICUS

Să mergem deci! Dar ce văd? E ea? E-nchipuire?

NARCIS
(aparte)

Lui Cezar cred că-i bine, o zei, să-i dau de știre.

SCENA VII

Britanicus, Iunia

IUNIA

Plecaji de-aicea, prințe! El e cu-atât mai crunt,
Cu cât iubirea noastră mă face să-l înfrunt.
În timp ce Agripina de vorbă-l ține,-n pripă
M-am strecurat. O, prințe, nu-ntârziați o clipă!
Adio! Am nădejdea că va veni o zi
Când mă veți înțelege și voi putea vorbi.
Dar chipul vostru, prințe, trăiește viu în mine:
Nimic nu mi-l alungă...

BRITANICUS

Vă înțeleg prea bine:
Vă-nchipuiți că fuga-mi vă vine-ntr-ajutor
Și vă-nlesnește calea spre nouл vostru-amor.
Văzându-mă, desigur, o tainică pudoare
Vă stingherește poate divina încântare.
Ei bine, plec!

IUNIA

O, prințe, de ce mă acuzați?

BRITANICUS

N-ați încercat o clipă măcar să v-apărați!
O, nu mă doare faptul că ați trecut de-ndată
De partea unde astăzi norocul se arată,
De străluciri orbită c-ați fost și că ați vrut
În locul sorei mele pe tron să fi șezut;
Ci că, deși în suflet ambiții vă furnică,
Vă prefăceați că totuși nu ați dorit nimică.
Atâtă deznădejde, în inimă-i firesc
Să nu-mi mai poată-ncape, și v-o mărturisesc.
Vedeam cum nedreptatea ruina-mi priveghează,
Cum cerul e complice cu cei ce mă-mpilează,
Și, nu de-ajuns atâtea necazuri și nevoi:
Mai trebuie, prințesă, să mă uitați și voi.

IUNIA

În alt prilej purtarea mi-ați înțelege-o poate
Și v-ați căi, o, prințe, de-atâta nedreptate.
Vi-i viața în pericol; nu știu ce să mai fac;
Dar spre-a curma-ndoiala, nu trebuie să tac.
Fiți liniștit deci, prințe! Când m-ați văzut, venise
Cezaful. Și, din umbră, să mint îmi poruncise.

BRITANICUS

Ce crud!...

IUNIA

Doi ochi de piatră, severi, ne urmăreau
Din umbră, să privească ce buzele spuneau
Și gata răzbunării frâu liber ca să-i lase,
De-ar fi văzut pe chipu-mi vreun gest că se-njghebase.

BRITANICUS

Nero stătea la pândă, prințesă? Ce nedemn!
Și totuși ochii voștri puteau să-mi dea un semn

Să înțeleg că Nero-i prezent și ia aminte;
Amoru-i mut? Grăiește el numai prin cuvinte?
O rază-n ochii voștri cât m-ar fi mângâiat!
De ce...

IUNIA

Era nevoie să tac, să fiți salvat!
De câte ori, o, prințe, când vă vorbeam, voisem
Să fac să mă-țelegeți și-abia mă stăpânișem;
De câte ori suspinul când mi-l simțeam, mut, greu,
Fugeam de ochii care îi căutam mereu!
Ce chin, să taci, iubitu-ți când gême de durere!
Să-l chinuiești tu însăți, fiindcă îi se cere,
Când o privire numai l-ar izbăvi de chin,
Desi de-atâtea lacrimi legată-ar fi din plin.
În tulburarea-aceasta, adâncă și tăcută,
Mi se părea că nu sunt destul de prefăcută;
Mi se părea că fruntea mi-e palidă și că
Prea multă-ndurerare și jale-n ochii-mi stă,
Înfuriat pe Nero-l vedeam venind să-mi spună
Că prea mi-e glasul dulce, că sunt cu voi prea bună;
Iubirea, mi-era teamă că-n vorba-mi a fășnit;
Doream, ca niciodată, să nu vă fi iubit.
Spre fericirea noastră și-a lui, acum el știe
În inimile noastre ce dragoste-arde, vie.
Mi-e greu! Și totuși, prințe, fugiți! Să mă vedeți,
Vom mai găsi și alte prilejuri, dacă vreți
Ca încă mii de taine urechea să v-asculte!

BRITANICUS

Destul! Destul prințesă! Și-așa sunt mult prea multe:
Greșeala-mi, fericirea și tot ce-mi dăruiți
Cunoașteți; știți voi însă, de dragu-mi, ce jertfiți?
(se aruncă la picioarele Iuniei)
Cum aş putea purtarea să-mi ispășesc vreodată?

IUNIA

Ce faceți? Vai! Rivalul vi-l văd sosind. Iată-l!

SCENA VIII

Nero, Britanicus, Iunia

NERO

Ce clipe scumpe, prințe! Vă rog, mai zăboviți!
Când văd cum mulțumește, simt cât îl fericiți,
Prințesă! În genunche îl văd că-și dă silință;
Și totuși, mi-e și mie dator recunoștință.
Ce loc prielnic, doamnă! De aceea și-n drăznește
O dulce întâlnire aici să vă-nlesnesc.

BRITANICUS

Pot, la picioare-i, pune dureri și bucurie,
Oriunde bunătatea-i cu harul ei mă-mbie.
Și-acest palat în care-o închideți, îl cunosc
Prea bine. Orice lucru din el îl recunosc.

NERO

Și lucrurile-acestea nu vă învață oare
Că-mi datoriați oriunde respect și ascultare?

BRITANICUS

Nu laolaltă ele crescute-ne-au, ca azi,
Eu să-l ascult, iar Nero să-mi râdă în obraz;
Și nu credeam pe-atuncea că o să îndrăznească
Domitius¹ vreodată aici să-mi poruncească.

¹ Domitius Aenobarbus – primul soț al Agripinei și tatăl lui Nero. (n.r.)

NERO

Cum vezi, destinul nostru s-a-ncrucișat pe drum:
Eu ascultam atuncea – e rândul vostru-acum!
Dar, de nu știi ce-nseamnă supunerি și măsură,
Ești Tânăr încă – ai vreme și-acum de-nvățatură!

BRITANICUS

Și cine-o să mă-nvețe?

NERO

Imperiul. Roma chiar!

BRITANICUS

Cum? Roma, printre drepturi, v-a hărăzit în dar
Atâta nedreptate mărșavă și hulpavă,
Cruzimi fără de margini, divorț, răpiri, otravă?

NERO

Priviri prea curioase romanii nu-și cufund
În taine care caut și lor să le ascund.
Urmați exemplul Romei!

BRITANICUS

Știm toți ce ea gândește!

NERO

Urmați-i pilda, prințe: ea tace, nu vorbește!

BRITANICUS

Nero își dă pe față de-acum întregul zel.

NERO

Pălăvrăgeala voastră l-a plăcuit pe el.

BRITANICUS

Toți se-așteptau să fie un împărat de seamă...

NERO

O, prea puțin îmi pasă! Destul dacă li-i teamă!

BRITANICUS

Cred, Iuniei, desigur, asemenei simțământ
Nu-i va trezi plăcere în suflet, nici încânt.

NERO

Se poate! Ai dreptate! Știu însă cum, năprasnic,
Să-mi pedepsesc rivalul când este prea obraznic.

BRITANICUS

Nimic nu poate spaimă să toarne-n ochii mei.
M-ar face ca să tremur doar dușmania ei.

NERO

Dorește-ți dușmania-i. Atât îți spun azi, printe!

BRITANICUS

Să-i plac, mi-e pururi gândul! N-am alte năzuințe.

NERO

Ti-am spus că-ntotdeauna în inima-i vei fi.

BRITANICUS

Eu, cel puțin, în umbră nu vin spre-a iscodi,
Ea-mi spune tot ce are de spus. După firide
Nu mă ascund, ca gura să-i pot de-acolo-nchide.

NERO

Destul! Să vină garda!

IUNIA

Stăpâne, nu-i frumos!
Vă este frate totuși. Ierăți-l, e gelos!
Când viața lui cunoaște doar griji nenumărate,
Sărmana-i fericire să vă stârnească poate?
Spre-a vă-mpăca, stăpâne, acum, pe amândoi,
Să mă despart de dânsul gândesc, dar și de voi,
Punând un capăt astfel dezordinei fatale;
Iar eu să-mi duc viața de-acum printre vestale.
Nu-i mai râvniți biet tristul, sărmanul meu amor,
Pe care numai zeii să-l aibă-n viitor.

NERO

Ați luat o hotărâre ciudată și pripită.
(către gărzii)
De găzii să fie doamna-n iatacu-i însoțită;
La sora sa să-l duceți și să-l păziți pe el.

BRITANICUS

Nu se câștigă inimi, Nero,-n acest fel!

IUNIA

Să îndurăm, o, prințe, furtuna în tăcere.

NERO
(către găzii)

Îndepliniți porunca, făr' de întârziere!

SCENA IX

Nero, Burrhus

BURRHUS

Ce văd? O, zei!

NERO

Mai aprig sunt mistuiți de foc!
Știu cine poartă vina și cine-i la mijloc.
De aceea Agripina atât mă căutase
Și-apoi, atâta vreme la mine-ntârziase:
Să le-nlesnească jocul netrebnic înjghebat.
(zărind pe Burrhus)
Vezi dacă mama-i încă aicea în palat.
Vreau, fără-ntârziere, să fie arestată,
Iar garda ei, de garda mea proprie schimbătă.

BURRHUS

Cum? Fără explicații? Vi-i mamă doar...

NERO

Destul!

Nu știu ce pui la cale, dar știu că sunt sătul,
De câtva timp îmi pare că orișice aș spune
Găsește-n tine-un cenzor ce veșnic se opune.
Răspunzi de ea! Vei face aşa precum am spus.
De nu, alți vor răspunde de ea și de Burrhus.

ACTUL IV

SCENA I

Agripina, Burrhus

BURRHUS

Aveți întreg răgazul să v-apărați aice,
Stăpână! Cezar însuși ar vrea să se explice;
Și dacă fiul vostru aici v-a reținut,
E ca mai bine gândul să-i fie cunoscut.
V-aș da însă-o povăță, de mi-e îngăduită:
Nu-i amintiți, o, doamnă, c-ați fost cândva jignită.
Fiți gata, la nevoie, să-l și îmbrățișați.
Nu-l acuzați! Mai bine ar fi să v-apărați!
Spre el întreaga curte își 'nalță azi privirea.
Deși e fiul vostru și voi i-ați dat mărire,
El e-mpărat! Puterii ce-o are de la voi,
Să vă-nchiniți îi sunteți datoare, ca și noi!
Destul să vă zâmbească, destul să se încrunte,
Ca toți să vă slăvească sau toți să vă înfrunte;

Bătând la ușa voastră, pe el cred a-l găsi.
Dar iată împăratul.

AGRIPINA

Hai, du-te! Îi voi vorbi!

SCENA II

Agripina, Nero

AGRIPINA (se aşază)

Apropie-te, Nero, și-ascultă-mă. Vreau ca să
Vorbim de bănuiala ce spun că mă apasă:
M-au ponegrit, desigur. Dar, să vorbim deschis,
Să știi și tu ce crime în viață am comis:
Domnești! Dar îți dai seama, tu, câtă depărtare
Era-ntru tronul ăsta și leagănul tău oare?
Străbunii mei, ei își n-ar fi-nsemnat nimic,
De n-aș fi fost eu, Nero, pe tron să te ridic!
Atunci când Mesalina fusese osândită,
Și curtea lui Claudiu de dânsa văduvită,
Când frumuseți pe Claudiu-l înconjurau cu jind,
De la liberți chiar sprijin pe lângă el cerșind,
M-am străduit, în patu-i să fiu, gândind, prin mine,
Să pot odată tronul să-l capăt pentru tine.
Trufia înfrângându-mi, de Pallas m-am rugat;
Iar el, Claudiu, zilnic în brațe-mi mânghiat,
Încet-încet, din ochii nepoatei, în neștire

Bău, golind paharul otravnic de iubire.
Dar legătura noastră de sânge, ce folos?
Îl depărta pe Claudiu de-un pat incestuos.
Putea să-și ia soție, el, fiica unui frate?
Ademenit, senatul, prin legi atunci votate,
Mi-a dat în pat pe Claudiu, iar Roma la genunchi.
Eu aveam tot; tu însă n-aveai nimic atunci.
Dar ți-am făcut, cu timpul, și ție totuși, parte:
Pe fiica lui ți-am dat-o; te-am dus și mai departe:
De-Octavia, Silanus trădat și părăsit,
Această zi haină cu viață a plătit.
Dar nu-i destul. Crezut-ai, la tron, în acea vreme,
Că-n loc de fiu, Claudiu, pe ginere-o să-l cheme?
M-a ajutat tot Pallas atunci, ca să-l înșel:
Te-a înfiat Claudiu, înduplecăt de el,
Și te-a numit Nero. În viață, laolaltă
Cu el împărtășit-ai puterea cea mai 'naltă.
Abia atunci aflară romanii – prea târziu,
C-aveam de gând, prin Nero, să-nlocuiesc pe fiu
Și, fapta cântărind-o cu dreapta ei măsură,
Amicii lui Claudiu să murmure-ncepură.
I-am câștigat pe unii cu mari făgăduinți;
I-am surghiunit pe alții în grele suferinți;
De lacrimile mele Claudiu, ca să scape,
Pe fiul său atuncea și-amicii săi de-aproape
Îl despărți ca astfel aceștia, într-o zi,
Să nu-i mai fie-alături, la tron dac-ar Tânji.
Am mers și mai departe: din curtea mea crăiască,
Preceptorii hotărât-am, să te călăuzească.
Și ți-am ales, nici astăzi nu știu de ce, să spun,
Tot ce-am găsit în Roma mai nepătat și bun;
N-am vrut să știu de intrigii, ci oameni cu renume
I-am scos chiar din surghiunuri și din oştirile-anume,
Așa cum e Seneca și chiar acest Burrhus
Care-astăzi... o, pe-atuncea îl prețuiam mai sus.
Am dăruit din banii lui Claudiu cât mai harnic,
Și toți credeau că tu ești atât de bun și darnic;

Petreceri și răsplata în circuri se-nmulțeau,
Iar gloata și soldații pe tine te slăveau,
Închipuindu-și poate c-a înviat în tine
Germanicus, cel care m-a zămislit pe mine.
Simțind aproape moartea, Claudiu, în sfârșit,
Se hotărî să vadă în jur mai lămurit;
Și, cântăringreșeala pe care o făcuse
Dezmoștenindu-și fiul, să murmurencepuse,
Și toți amicii-n juru-i s-adune se gândeau.
Dar el, palatul, garda erau în mâna mea.
Am urmărit iubirea zadarnic cum îl scurmă,
Și i-am cules cu mâna suspinul cel din urmă;
Și, sub pretext durerea că vream să-i crui, nicicând
Nu l-am lăsat să-și vadă pe fiul lui, plângând.
Cât m-au bârfit de aprig în clipele aceste!...
N-am vrut să afle Roma, pripit, această veste,
Și-n timp ce-n taină, Burrhus oștirea-ndupleca
Ne-ntârziat credință să jure-n mâna ta,
Când tu mergeai în fața-i, sub 'naltele-mi auspicii,
Se aduceau în Roma pe-altare, sacrificii
De-ntreg poporul care, de mine înșelat,
Ruga pe zei să-l țină în viață pe-mpărat.
Abia când și oștirea credință îți jurase,
Și prea grăbit pe tronul lui Claudiu te-nălțase,
Le-am arătat pe Claudiu și, spre mirarea lor,
Văzând pe mort, aflără că ești imperator.
Cum vezi, aceasta mi-e este mărturisirea toată.
Și-acuma, să-ți spun, Nero, și ce-am primit răsplata:
Cum te-ai văzut pe tronul lui Claudiu că șezi,
În şase luni aproape n-ai vrut să mă mai vezi;
Chiar de respectul care-mi purtai ți-era rușine;
Părea că-ți sunt străină și te-ascundeai de mine.
Trezindu-ți bănuiala, prin false divulgări,
Seneca și cu Burrhus te învățau trădări,
Voioși că-i depășește în arta lor școlarul.
Am apucat pe urmă să văd că-ți dărui harul
Lui Oton și Senecion, efebi destrăbălați,
Ce te urmau în vicii, de tine încântați.

Atuncea când, sătulă de-atâta îndrăzneală,
Am început să murmur, cerându-ți socoteală,
Ingrat, o altă scuză n-ai mai putut găsi,
Decât să-mi dai dreptate prin alte mojicii.
Britanicus, pe Iunia s-o ia, vream, de soție,
Și-alegerea aceasta i-umplea de bucurie;
Dar tu răpești pe Iunia ca s-o aduci aici,
Vrând în aceeași noapte amorul să-i câștigi.
Te lepezi de Octavia; vrei s-o gonești din patul
În care eu ți-am dat-o; al meu era păcatul;
Îl surghiunești pe Pallas, prinzi pe Britanicus,
Ba chiar pe libertatea-mi cred ochii că ți-ai pus,
Căci Burrhus mâna-ntinde spre mine, preasemeată.
Acum, când perfidia ți-am arătat pe față,
Tu, care-ar fi iertare să-mi ceri, să ispășești,
Purtarea să-mi justific tot eu îmi poruncești?

NERO

Cui datorez imperiul, voi ține pururi minte,
Așa că nu-i nevoie să mi se-aducă-aminte;
Iar bunătatea-ți, doamnă, prea bine ar putea
Să pună veșnic reazim pe mulțumirea mea.
Dar bănuielii și plângeri, ce le făceați anume,
Făcuseră să credă, pe drept, întreaga lume,
Că-n alte vremi (aceasta v-o spun doar între noi)
Sub numele-mi lucrasești tot timpul pentru voi.
Se întrebau: „Atâtea foloase și onoare
Nu sunt destul strădania să-i răsplătească oare?
Ce vină are fiul acesta preahulit?
L-a-ncoronat, ca-n fața-i să stea mereu smerit?
E numai trecătoare puterea ce-o deține?
Mi-ar fi plăcut, o, doamnă, să mă înfrâng pe mine,
Cedându-vă puterea ce-mi dăruisești, dar
Pe care-nverșunată, cereați să v-o dau iar.
Dar Roma, nu stăpână, ci un stăpân își cere!
Voi auzeați cum lumea cărtea că n-am putere,
Senatul și poporul cum murmura spuind
Că-n glasu-mi Agripina se-aude poruncind,

Și că, de la Claudio primisem moștenire
Și tron, dar și porunca de-a fi tot slab din fire;
Vedeai în fața voastră soldații înclinând
Acvilele romane și totuși murmurând
Că obiceiul ăsta nevrednic înjosește
Străbuna vitejie ce-n cuta lor lucește;
Oricine, năzuința ce-aveau, le-ar fi-mplinit;
De nu domniți, voi însă tipați necontenit.
Britanicus și Iunia, de voi alăturându-i,
Îi țineți, împotriva-mi mereu întărâțându-i;
Iar Pallas țese intrigă. Și-atunci când izbutesc
Să-mi întăresc și tronul și să mă liniștesc,
Mânătă și de ură și de mâni rebele,
Rivalul vreți să-l duceți în fața oștii mele;
În tabără, soldații de-acum au și aflat.

AGRIPIINA

Cum? Eu să-i dau imperiul? Și crezi? O, ce ingrat!
Ce aș putea pretinde din ce nu am? Ce sporuri?
Ce trepte noi? Ce ranguri? Ce măreții și-onoruri?
Când chiar aici, la curtea-ți, sunt parcă de pripas,
Când mă pândesc dușmanii la fiecare pas
Și mamei tale ură îi hărăzesc, haină,
Cum crezi c-aș fi primită la curtea lui străină?
Mi-ar bănuia nu numai cuvântul, plânsul mut,
Ci poate însuși gândul ce nici nu s-a născut,
Iar crime, pentru tine, cu știrea ta-ntâmplate,
În sarcina-mi le-ar pune deplin și pe dreptate.

NERO

Atuncea, sfatul vostru, să fac, ce mă învață?

AGRIPIINA

Să pedepsești minciuna și pâra îndrăzneață;
Britanicus, mânia să-i potolești; pe ea
S-o lași să-și poată-alege pe soțul care-l vrea;

Și dă-le libertate! El, Pallas, să rămână!
Eu, să te văd pe tine, când mi-e la îndemână.
(zărind pe Burrhus în fund)
Iar Burrhus, care iarăși e-aici spre-a iscodi,
La ușa-ți niciodată să nu mă poată-opri.

NERO

Recunoștința-mi, doamnă, vreau ca să consfințească
De-acum puterea voastră și-n inimi s-o-ntărească.
Răceala, care-o clipă ne-a-nstrăinat cândva,
Prietenia noastră ne-o va redeștepta.
Iertat să fie Pallas; Britanicus, veți face
Chiar voi să vină-n fața-mi, cu mine să se-mpace;
Iar ce privește-amorul ce-atât ne-a vrăjmășit,
Voi vreau să fiți arbitru-ntre noi, nezăbovit.
Duceți-i deci, o, doamnă, această bucurie!
(către gardă)
Dați mamei mele-onoru, precum mi-l dați și mie!

SCENA III

Nero, Burrhus

BURRHUS

O, împăcarea aceasta și-aceste-mbrătișări,
Îmi bucură privirea și-mi dau înduioșări.
Nicicând, stăpâne, glasu-mi n-a vrut să se ridice
Prietenia aceasta cu ea gândind s-o strice.
Nu merit nedreptatea; fiți mai mărinimos!

NERO

Eu nu te laud, Burrhus! Fusesem mânișos!
Credeam că în folosu-i vreai să mă vinzi pe mine;
Dar ea te dușmănește – deci mă încred în tine.
Ea crede poate, Burrhus, c-a triumfat acum:
Dar eu îmi strâng rivalul la piept, ca să-l sugrum!

BURRHUS

Stăpâne!

NERO

Nu mai merge: prea mă frământă gândul
Că furia Agripinei o-nfrâng doar ucigându-l.
Cât știu că mai trăiește, mă perpelesc în van,
Iar ea mă plătisește mereu cu-acest dușman.
Nu vreau ca, îndrăzneață, să-ncerce să-i ofere
Și-a doua oară tronul ce-l am, ca mângâiere.

BURRHUS

Ați hotărât să-l pierdeți deci pe Britanicus?

NERO

’Nainte chiar ca ziua de azi să fi apus!

BURRHUS

Și cine-acestor gânduri le-a fost sfătuitorul?

NERO

Și liniștea, și viața, și gloria, și-amorul!

BURRHUS

Nu-mi vine-a-crede, doamne, cu toate că aud,
Că de la voi pornește un lucru-atât de crud.

NERO

Burrhus!...

BURRHUS

Urechea-mi, vorba s-audă nu cutează.
Vă auziți voi însăși și nu păliți de groază?
Știți în ce sănge oare vă veți scălda? Și-apoi
În inimile noastre veți mai rămâne voi?
Când vor afla că sunteți lipsit și de virtute?

NERO

Să port vrei pururi lanțul virtuților trecute,
Nefolosind o clipă prielnică, ce-mi da
Azi un amor, pe care chiar mâine mi-l poate lua?
Să fac ce vor, și-atuncea când alta mi-e părere?
Sunt împărat, lor pururi ca să le fac plăcerea?

BURRHUS

Și nu-i destulă slavă pentru-un imperator,
Să știe că slujește întregului popor?
De voi atârnă totul; alegeți deci, stăpâne!
Plin de virtuți ca astăzi puteți mereu rămâne,
Nu pregetați să mergeți cu pașii începuți,
Ca toți să vă slăvească înaltele virtuți.
Lingușitorii însă de-i veți avea în stimă,
Veți luncica, stăpâne, din crimă-n altă crimă,
Cruzimii voastre alte cruzimi tot adăugând,
Și-n sănge brațul vostru de sănge plin, spălând.
Britanicus, stăpâne, de-o fi, și după moarte,
Amicii împotriva lui Cezar o să-i poarte;

De vor cădea și aceștia, atunci, ca de obicei,
Ca să-i răzbune, alții veni-vor după ei.
Aprins odată focul, va arde multă vreme.
Temut de toată lumea, voi însuți vă veți teme.
De frică, trebui-va mereu să pedepsiți.
Pe toți supușii voștri dușmani să-i socoțiți.
Domnia fericită de pân-acum, curată,
Vă dă regrete oare că n-are nici o pată?
În suflete, știți oare ce liniște-a turnat
Și câtă mulțumire în voi a revărsat?
Nu vă încântă oare când spunești: „Fiecine
În Roma mă iubește, vorbindu-mă de bine?
Numindu-mă, supușii de teamă nu pălesc;
Cei care plâng pe mine nu mă-nvinovățesc;
Cu sumbră dușmănie, când trec, nu mă-mpresoară
Și inimile toate voioase văd cum zboară“.
Și-acuma, ce schimbare! Voi, care-mi ziceați
Că sângele, chiar cel mai abject, îl prețuați!
Îmi amintesc: Senatul, dreptatea spre-a o-mparte,
Ceruse o sentință să-i consfințăți, de moarte;
Vă-mpotriveați atuncea sentinței lui, spunând
Că nu puteți cruzimea s-o îndurați, nicicând,
Și că prea multe jertfe pretinde-o-mpărăție;
Adăugați: „Mai bine n-aș fi învățat a scrie!“
Sau m-ascultați, stăpâne, sau, iată, vă conjur,
Ucideți-mă! Nu pot rușinea s-o îndur
De a vedea cum slava vi se cufundă-n umbră,
Pătată de o faptă nesăbuită, sumbră.

(se aruncă la picioarele lui Nero)

Sunt pregătit, stăpâne și, pân-a nu pleca,
Străpungeți pieptul care nu-l pot îndupleca.
Chemați călăii care vă sfătuiesc la crime,
Pe mine să-și încerce a mâniei lor cruzime!
Văd însă că vă mișcă, stăpâne, ochii-mi uzi;
Vă-nfiorați voi înșivă, gândind cât sunt de cruzi.
Numiți-mi pe perfizii, a căror îndrăzneală
Vă-ndeamnă fără milă la fapta criminală!
Lăsați aici să vină Britanicus și veți...

NERO

Ah!

BURRHUS

Veți vedea, în brațe, ce frate bun aveți.
Nevinovat și pururi trădat, eu cred într-însul
Și știu că vă ascultă; eu vă răspund de dânsul.
Mă duc cât mai degrabă ca să-l trimit la voi...

NERO

Să vii cu el la mine. V-aștept pe amândoi.

SCENA IV

Nero, Narcis

NARCIS

Am pregătit, stăpâne, această moarte dreaptă;
Otrava ce mi-a dat-o Locusta îl aşteaptă;
Și-a pus, ca să o facă, întreagă râvna ei:
Un sclav a încercat-o, murind sub ochii mei.
Nici sabia nu știe să pună vieții capăt,
Mai bine ca otrava ce de la ea o capăt.

NERO

Îți mulțumesc, Narcis... prea mult te ostenești;
Dar e destul de-acuma și vreau să te oprești.

NARCIS

Adevărat, stăpâne? Cum? Ura voastră tace?
Britanicus...

NERO

Narcise, cu el vor să mă-mpace.

NARCIS

Ca să vă schimb părerea nu-ncerc; dar orișicum,
Gândiți-vă mai bine: l-ați arestat acum.
Adâncă lui jignire n-o va uita, stăpâne!
Nici taina noastră, taină prea mult nu va rămâne.
Nu-i va fi greu să afle că mâna-mi trebuia,
Urmând porunca voastră, otrava să i-o dea.
Ferească-i zeii, doamne, de prea multă smintea!

Ca voi, el poate însă nu stă la îndoială!

NERO

Vreau să mă-nving, Narcise! Alți își răspund de el!

NARCISS

Și Iunia-mpăcării slujește drept inel?
Vreți să aduceți încă și-această jertfă oare?

NERO

Prea multe griji, Narcise, îți faci, pe cât se pare:
Britanicus, fii sigur, nu mai îmi e dușman!

NARCIS

Cum văd eu, Agripina nu se fălise-n van;
V-a îmbunat, și iarăși voința-i v-o impune.

NERO

Cum se fălește oare? Ce vrei să zici? Ce spune?

NARCIS

S-a lăudat în public, grăind destul de clar.

NERO

Ce-a spus?

NARCIS

Destul o dată să vă vorbească iar,
Ca furiiile voastre, mâniile severe
Să vi le schimbe toate în pașnică tăcere...
Mai zice că voi înșivă ați fi prea mulțumit
De-ar vrea, în bunătatea-i, să uite ce-ați greșit.

NERO

Ce vrei să fac, Narcise? Și care-ar fi scăparea?
Să-i pedepsesc, desigur, aş vrea, încumetarea;
Deși o biruință ca asta, îți repet,
Ar fi, știu, însotită mereu și de regret.
Ce se va zice însă de mine-n lumea largă?
Vrei, pașii mei, pe urma tiranilor să meargă?
Să mi se șteargă cinstea? Și, socotit vrăjmaș,
S-aud cum Roma toată mă cheamă ucigaș?
Vor spune răzbunarea-mi că n-are nici o scuză.

NARCIS

Capriciul lor, stăpâne, îl luăți drept călăuză?
Pe veșnică tăcere a lor ați pus temei?
Urechea vi-i datoare s-asculte ce spun ei?
În propriile voastre dorințe nu mai credeți?
Și nici în voi acumă nu vreți să vă încredeți?

Se pare că romani tot nu vi-s cunoscuți:
În vorba lor, stăpâne, sunt mult mai reținuți.
De chibzuiți atâta, și ei, de bună seamă,
Vor crede pân' la urmă că prea vă este teamă;
De vreme-ndelungată obișnuiați la jug,
Iubesc pe cel ce-i ține în lanț cu meșteșug.
Slugarnici totdeauna, ei vor atât: să vi se
Închine. Chiar Tiberiu de ei se plăcătisise!
Eu însuși, când de Claudiu fusesem liberat
Și-apoi de el cu 'naltă putere-nveșmântat,
De câte ori răbdarea le-am pus la încercare...
Dar n-am văzut la dânsii nicicând vreo supărare.
Iar voi, de-o otrăvire, atâta vă feriți?
Ucideți-l pe frate și sora-i izgoniți!
Pe rugurile-i, Roma zvârlind mereu victime,
Chiar de-s nevinovate, le pune-n sarcini crime,
Și socotesc ca zile nefaste, negreșit,
Acelea-n care ele pe lume au venit.

NERO

Nu pot această crimă s-o săvârșesc, Narcise!
Mi-am zălogit cuvântul lui Burrhus, cum voise.
Nu pot să-mi calc cuvântul ce i l-am dat; n-aș vrea
Pretexe noi să aibă iar împotriva mea.
Mă-impotrivesc zadarnic motivelor lui bune;
N-am liniște atuncea când îl aud ce spune.

NARCIS

Nici Burrhus nu prea crede ce spune, precum știu!
Virtutea-și pune-n slujba lui însăși, grijuliu.
Același gând, stăpâne, pe toți de-aici îi roade:
Făcând aşa cum credeți, puterea lor ar scade;
Dar ați fi liber poate, și-acești orgolioși
Ar ști să vi se plece, ca noi, cuviincioși.
Ştiți ce vorbesc? Eu însuși ca s-o repet, mă sperii:
Cică Nero – zic dânsii – nu face de imperiu;
Ce-i spun să facă alții, el face preasupus;

Seneca-i duce mintea, iar inima Burrhus.
Ce altceva să facă mai știe el, Cezarul,
Decât să mâne bine când e-n arenă, carul,
Izbânzi, de el nedemne, prin circuri căutând,
Și dându-se-n spectacol romanilor, oricând,
Pe scene de teatru el vrea să reciteze,
Ca lumea toată glasu-i să-l idolatriseze,
Pe când soldați-n juru-i, dibaci, se îmbulzesc
Și-aplaudând, pe ceilalți s-aplaude-i stârnesc.
Nu vreți aceste vorbe să le curmați, stăpâne?

NERO

Urmează-mă, Narcise! Să văd ce-mi mai rămâne!

ACTUL V

SCENA I

Britanicus, Iunia

BRITANICUS

Prințesa mea, Nero (îmi pare că visez)
M-așteaptă-acum la dânsul ca să-l îmbrățișez.
Tot tineretul curții e azi poftit să vie
La un ospăț de curte cu cânt și veselie.
În văzul tuturora vrea să ne-mbrățișăm
Și iar prietenie de-acum să ne jurăm.
Stingându-și azi iubirea, izvor de-atâta ură,
Vă face suverană pe-ntreaga mea făptură,
Din rangul ce-mi cuvine, deși sunt surghiunit,
Cu gloria-mi străbună deși s-a-mpodobit,
De când iubirii noastre el nu-i mai pune frână,
De când pot, liber, ochii spre voi să-ndrept, stăpână,
Mărturisesc, prințesă, că l-am iertat și-i las,
Afară de iubire, tot ce mi-a mai rămas.
Cum? Mi se dă alături de voi îngăduință?
Să fiu în clipa asta cu voi? E cu putință

Să văd iar ochii care n-au plâns, nici tremurat,
Care mi-au jertfit imperiul și chiar pe împărat?
Prințesa... dar ce-i oare? Cum? Sunteți tulburată
Acum, când bucuria mi-e-atât de-nflăcărată?
Mă ascultați și totuși, triști, ochii voștri cer,
Cu lungi priviri pierdute, un sprijin de la cer.
Vă temeți?

IUNIA

Poate! Nu știu! Ce deznađăjduire!

BRITANICUS

Dar mă iubiți, prințesa?

IUNIA

O, prințe, ce iubire!

BRITANICUS

Nero, de-aici 'nainte, nu ne va-mpiedica!

IUNIA

Nu puneți la-ndoială sinceritatea sa?

BRITANICUS

Îl bănuiți că totuși își mai preface firea?

IUNIA

Jurându-mi azi iubire, vă pregătea pieirea;
Ferindu-se de mine, vă caută pe voi;
Să-ntorni, poți într-o clipă, un mânos șuvi?

BRITANICUS

Tot ce-auziți acumă-i făcut de Agripina;
Temându-se că moartea-mi i-ar însemna ruina,

Ei mulțumită numai și geloziei ei,
Dușmanii noștri înșiși ne-au ajutat și ei.
Mă-ncred în bucuria ce-mi arăta, adâncă;
Mă-ncred apoi în Burrhus și chiar în Nero încă:
Nu cred că ar fi, cum nu sunt nici eu, un trădător;
Ci, când urăște-o face în văzul tuturor.

IUNIA

Inima noastră, prințe, și-a lui, vai, nu sunt semenii;
Nici pașii voștri-n viață cu-ai lui nu merg asemenei;
Nu îl cunosc pe Nero și curtea de o zi;
Dar ah, aici la curte (să zic pot îndrăzni?)
Cuvântul spus, de gândul nutrit, cât e departe!
Și ce distanță gura de inimă-o desparte!
Cu câtă bucurie credințele se vând...
Ni s-ar urî, o, prințe, aici, mult prea curând!

BRITANICUS

De credeți doar minciună această îmbunare,
De el dacă vă temeți, el nu se teme oare?
Mișel, de-ar fi să-ncerce un astfel de-atentat,
Ar ridica-mpotrivă-i și gloată și senat.
Dar ce zic? Își deplângere trecuta răutate;
Mi-a spus Narcis că față de el mi-a dat dreptate;
Dac-ar fi fost, prințesă, să știți și voi ce-a zis...

IUNIA

Nu vă trădează, prințe, cumva, și-acest Narcis?

BRITANICUS

Să nu-l cred nici pe dânsul, prințesă,-mi dați povăța?

IUNIA

Știu eu? Atât simt numai, că-n joc vă e viața...
Privesc bănuitoare tot ce-i în preajma mea;

Mi-e teamă de Nero; mă tem de piaza rea;
O neagră presimțire în gheara ei mă ține;
Cu grea tristețe, prințe, vă las de lângă mine;
Dar dacă împăcarea ce-atâta o visați
Ascunde doar o cursă spre care vă-ndreptați,
Și Nero-n gelozia-i, văzându-ne-ncântarea,
Încearcă-n bezna nopții să-și treacă răzbunarea,
Cătându-și lovitura în timp ce noi vorbim?
Dar dacă-i cel din urmă cuvânt ce ni-l rostим?
O, prințe!...

BRITANICUS

Plângeți oare? Prințesa mea divină,
Vi-i inima atâtă de mult de mine plină?
În ziua-n care Nero crezuse-nchipuit
Că măreția curții de-acum v-a uluit,
Că ați văzut ce mare-i, iar eu ce mic sunt, doamnă,
Tot înspre viața-mi tristă iubirea vă îndeamnă?
În tot aceste locuri, tot astăzi, refuzați
Să fiți împărăteasă, ca lacrimi să îmi dați?
Opriți aceste lacrimi atât de scumpe mie;
Curând mă voi întoarce; și teamă nu vă fie!
M-ar bănuia, aicea de-aș mai întârzia;
Dar inima mi-e plină de voi, prințesa mea.
Cu tinerii, la curte chiar timpul petrecându-l,
Mereu spre voi, prințesă, mi se va duce gândul.
Adio!

IUNIA

Prințe...

BRITANICUS

Doamnă, mă duc, sunt așteptat!

IUNIA

Mai așteptați o clipă, să fiți întâi chemat!

SCENA II

Agripina, Britanicus, Iunia

AGRIPINA

Plecați degrabă, prințe! Prea vi-i zăbava mare!
Să vă-ntâlnească, Nero e plin de nerăbdare!
Toți oaspeții așteaptă, din vreme adunați,
Petrecerea să-nceapă și să vă-mbrățișați.
Nu-ntârziați plăcerea aceasta-ntemeiată!
Noi mergem la Octavia, prințesă, de îndată.

BRITANICUS

Plecați netulburată, frumoasă Iunia, și
Îmbrățișați-mi sora când o veți întâlni.
Mă-ntorc la voi îndată ce îmi va sta-n putință.
(adresându-se Agripinei)
Vă datorez, o, doamnă, în veci recunoștință!

SCENA III

Agripina, Iunia

AGRIPINA

Prințesă,-n ochii voștri, o ceată s-a ivit;
La despărțire, lacrimi îmi pare-ați risipit;
Nu vreți să-mi spuneți oare, de ce atâtă jale?
Această împăcare am pus-o eu la cale!

IUNIA

O, dup-al zilei iureș, întunecat, nebun,
Pot gândurile-mi oare ușor să mi le-m bun?

Atât de greu îmi vine să cred într-o minune...
Sunt alții, ce și vouă, mă tem, se pot opune;
Vederile la curte se schimbă nu prea greu;
Și-apoi, amor și teamă se însotesc mereu.

AGRIPINA

Tot s-a schimbat de-acuma; nu-i timp de îndoială;
Am luat măsuri să-nlătur oricare bănuială;
Eu sunt răspunzătoare; am luat un jurământ
Lui Nero, și-mpăratul se ține de cuvânt.
De-ați fi văzut, prințesă, cu câtă dăruire
Iar îmi jura, ca-n vremuri, credință și iubire,
Cum brațele la pieptu-i fierbinte mă strângeau,
Și-apoi, la despărțire, să plec nu mă lăsau,
Întreaga-i bunătate lucea pe-a frunții arcă...
Chiar taina cea mai mică voia să-mi spună parcă;
Era din nou copilul ce,-n ciuda orișicui,
Mândria vrea să-și uite la sânul mamei lui.
Apoi, cu chipul aspru, aşa cum se cuvine
Cezarului, când sfatul cu mama lui și-l ține,
Încrederea-i, secrete-mi împărtășea și legi
Ce cărmuiesc imperiul și soarta lumii-ntregi.
Vreau gloriei auguste a lui să-i fac dreptate:
În susfletu-i, prințesă, nu-i neagră răutate!
Ci împotriva noastră, dușmanii, ațâțând,
De marea-i bunătate se foloseau oricând.
Dar vei vedea: i-așteaptă cât de curând ruina;
Și Roma va cunoaște din nou pe Agripina;
Favoarea mea-mi câștigă alți noi și buni amici!
Dar să plecăm, să nu ne-apuce noaptea-aici.
Să-mpărtăşim cu-Octavia o zi pe-atât frumoasă,
Pe cât o socotisem azi că-i primejdioasă.
Dar ce se-aude oare? Ce zgromot surd, confuz?

IUNIA

Salvați-l, zei din ceruri, voi, pe Britanicus!

SCENA IV

Agripina, Iunia, Burrhus

AGRIPINA

De ce fugi, Burrhus? Spune! Oprește-te! Ce-i oare?

BURRHUS

S-a isprăvit, stăpână! Britanicus, vai, moare!

IUNIA

O, prințul meu...

AGRIPINA

Cum? Moare?

BURRHUS

O, doamnă, a și murit!

IUNIA

Iertați-mi, doamnă, jalea, ce-n mine-a izbucnit:
Vreau să-l urmez, de nu pot să-l mai ajut în viață...

AGRIPINA

Ce fratricid, o, Burrhus!

BURRHUS

Nu-i mai pot sta în față!
Plec de la curte, doamnă! Las pe imператор!

AGRIPIÑA

Un sânge scump de frate! O, ce îngrozitor!

BURRHUS

Această crimă, doamnă, în taină-a fost urzită;
Abia-l văzuse Cezar pe prinț, și-ntr-o clipită
'L-ntâmpină în brațe. O cupă-apoi luând,
Îl auzii deodată cu glas solemn, zicând:
„Ca ziua să ne fie, o, frate, mai propice,
Întâia picătură las zeilor să pice;
Vă chem de sus din ceruri, zei buni și venerați,
Ca împăcarea noastră s-o binecuvântați!“
Britanicus, aceleași cuvinte le rostise
Pe când Narcis paharul cu vin fi împlinise.
Abia gustase însă din vinul din pahar...
Tăișul nu ucide atâtă de amar!
Privirea lui senină se stinse, tulburată,
Și trupul, fără viață, se prăvăli deodată.
Vă-nchipuiți, stăpână, cum toți s-au speriat...
Mai mult de jumătate din oaspeți au plecat;
Obișnuiții însă ai curții, fără teamă,
Își potriviră chipul cu Cezar de o seamă,
Din tot ce se-ntâmplase, nimica deslușind.
Nepăsător, Cezarul se răsucea, privind:
„E-o boală – zise dânsul – ușoară. Cum se știe,
Îl podidea adesea și în copilărie!“
Să pară trist, Narcis zadănic se trudea:
Perfida bucurie în ochi fi strălucea.
Iar eu, chiar dacă Cezar va pedepsi-ndrăzneala,
Am părăsit cu scârbă și oaspeții și sala,
Fugind, de-această crimă, în suflet zguduit,
Să-l plâng pe prinț, pe Cezar, și statul urgisit.

AGRIPIÑA

Cine-l inspiră, Burrhus, vei ști acum mai bine;
Căci iată-l!

SCENA V

Agripina, Nero, Burrhus, Narcis

NERO
(văzând pe Agripina)
Zei!

AGRIPIINA

Am două cuvinte doar cu tine!
Britanicus, știu bine, a fost ucis; dar știu
Și cine-i ucigașul!

NERO

Și cine-i, doamnă?

AGRIPIINA

Tu!

NERO

De orice bănuială, sunteți, cum văd, în stare;
Mă socotiți capabil de orice dezonoare;
Ba chiar s-ar crede poate, din cele ce ați zis,
Că tot eu pe Claudiu, cu mâna-mi l-am ucis.
Știu că-i iubiseți fiul; vă înțeleg tot chinul,
Dar nu sunt eu de vină ce-a hotărât destinul.

AGRIPIINA

Britanicus, știu bine, voi doi l-ați otrăvit:
Narcis i-a dat otrava, dar tu ai poruncit!

NERO

Cum aş putea răspunde la astfel de bârfeală?

NARCIS
(către Nero)

De ce-ar fi jignitoare această bănuială?
(către Agripina)

Britanicus, stăpână, în taină uneltea;
Și ați fi fost mai tristă, cred, dacă izbutea.
Dorea pe Iunia; însă țintea mai sus, și poate
Ați fi plătit scump însăși a voastră bunătate.
Vă însela; căci numai un gând nutrea, tăcut:
Să-și recâștige dreptul la tronul lui pierdut.
Că, fără voia voastră, o soartă grijulie
V-a ajutat, sau Cezar prinsese firul, fie
Că-mi ascultase sfatul, e bine într-un fel
Ca doar dușmanii voștri să plângă după el,
Nenorocire cruntă numind această faptă!

AGRIPINA

Cu-asemeni sfetnici, Nero, domnia ta se-ndreaptă
Spre gloriei cât mai 'nalte! Nu pregeta! Și-apoi,
Făcuta-i oare pasul, ca iar să dai 'napoi?
Ai început cu sânge nevinovat de frate...
Dar mâna ta, și-asupră-mi curând se va abate.
Îți pot citi în susflet și știu: Nu mă iubești!
De jugul bunătății vrei să te dezrobești!
Chiar de-aș muri, tu totuși n-ai să culegi foloase!
Nici după moarte, umbra-mi nu are să te lase;
Căci Roma, cerul, viața ce eu ți-am dăruit,
Mereu mă vor aduce în ochii-ți, negreșit.
Vei fi în orice clipă gonit de remușcare
Și, ca să scapi, vei face cruzimi mai tipătoare;
Și, groaznicele-ți furii cercând a-ți potoli,
Alt sânge nou vei cere în fiecare zi.
Dar am nădejdi că ceru-i sătul de-atâtea crime,
Și pe săptăș, ca mâine-l va trece-ntr-o victimă;
Și, dupătâta sânge, al lor, al meu, al său,
Vei fi silit, Nero, să-l verși și pe al tău.

În viitor, tiranii, oricât de cruzi, în lume,
Îți vor rosti cu groază și scârbă tristu-ți nume.
Așa citeșc în mine, și-așa îți va fi scris!
Adio! Piei din fața-mi!

NERO

Urmează-mă, Narcis!

SCENA VI

Agripina, Burrhus

AGRIPINA

Ce nedreptate, Burrhus! Te osândeam pe tine,
Crezând că el, Narcis, mă sfătuiește bine.
O, ai văzut privirea, de furii fulgerând,
Ce mi-o zvârlise Nero, de lângă noi plecând?
Nimic să-i stăvilească nu poate, nebunia!
De-acum m-așteaptă moartea, cum spune profeția;
Dar cred că răzbunarea-i și-n tine va lovi!

BURRHUS

Nici n-aș fi vrut, stăpână, s-apuc această zi!
O, zei! Cum mâna-i crudă și neînduplecătă
N-a încercat pe mine mai bine să m-abată?
N-aș fi văzut nici crima, și nici n-aș fi aflat
Imperiul acesta ce crunt e apăsat.
Dar nu atâta crima, cu groază mă îmbie;
Știu eu? Poate-a făcut-o, mâncat de gelozie!
Durerea mea e însă că, fratele-i murind,
Nero era de piatră. Nu l-am văzut clipind!
Privea cu ochii aspri și fără să tresară,
Ca un tiran, din leagăn crescut să fie-o fiară.

O, doamnă! Să-și ucidă și sfetnicul măhnit,
Ce n-a visat să-l vadă atâtă de cumplit!
Nu țin să fug din calea mâniei lui, depare,
Ci îmi doresc, stăpână, o cât mai cruntă moarte!

SCENA VII

Agripina, Burrhus, Albina

ALBINA

Grăbiți-vă, stăpână! Voi, Burrhus, alergați!
De propria-i mânie pe Cezar să-l salvați!
De Iunia de-a pururi e despărțit, se pare...

AGRIPINA

Cum? Iunia, măhnită, și-a luat viața oare?

ALBINA

Nu, doamnă! Dar pe Cezar mai tare spre a-l lovi,
E moartă pentru dânsul și fără a muri!
Cum a plecat de-aicea, știți, fără de tăgadă:
S-a prefăcut că merge pe-Octavia s-o vadă,
Dar pe-alt drum, lăturalnic, cât mai curând, s-a dus.
Cum se îndepărtașe, o urmăream de sus;
În prada deznađejdii, de poartă-acum trecuse;
Ajunsă la statuia lui August, căzuse
Smerită în genunchi, statuia-mbrătișând,
Cu lacrimile sale picioarele-i udând.
„Stau în genunchi – zise – stăpâne! Fie-ți milă
Și apără, din neamu-ți, pe ultima copilă!
A fost ucis azi, singur din seminția ta,
În chiar palatu-ți, doamne, cel care-ți semănă!
Cezarul, după moartea-i, ar vrea să-i fiu sperjură;
Dar, spre-a-i păstra credința și spre-a rămâne pură,

Vreau să-mi încchin viața de-acum acelor zei,
A căror altare le-mpărtășești cu ei“.
Se adunase lumea; și, mai întâi mirată,
De lacrimile sale, apoi adânc mișcată,
O-nconjură, cercându-i să-i vină-n ajutor;
Fu dusă într-o clipă, năvalnic, de popor,
În templul unde pururi, curatele fecioare,
Păzesc, vestale sfinte, la sfintele altare,
Neostenite, focul divin și prețios,
Grijind să se înalte la ceruri, luminos.
Să-i tulbure, Cezarul atunci nu se gândise;
Spre-a-i fi pe plac, Narcis, în schimb, se repezise
Spre Iunia, prin gloată făcându-și drum, semet,
Și mâna lui profană o prinse îndăzneț.
Dar a plătit cu viața spuscați-i năzuință,
Iar săngele-i, spre Iunia țâșni, cu prisosință.
De tot ce se întâmplă, Nero, uluit,
În brațele mulțimii, fricos, l-a părăsit.
Acum, întors, e parcă în pradă nebuniei
Și, fără săr, rostește doar numele Iuniei;
Aleargă fără țintă, cu tulburi rătăciri,
Iar ochii lui nu cată spre ceruri nicăieri.
Se tem că, dacă-i singur, și noaptea care vine
Îl mai sporește încă neliniștile pline,
Și dacă ajutorul nu-l are-al nimănuiai,
Să nu ridice mâna chiar împotriva lui.
Plecați cât mai degrabă! Dintr-un capriciu poate
Să se ucidă, doamnă!

AGRIPIINA

Și-ar face doar dreptate!
Să mergem totuși, Burrhus! Să văd ce schimbări
Prliejuiesc într-însul aceste remușcări,
Și alt îndemn, de-i poate aduce mântuire...

BURRHUS

De-ar fi și cea din urmă a lui nelegiuire!

CUPRINS

PREFATĂ	5
BRITANICUS	15

Redactor: ZÎNA MĂRGINEAN
Tehnoredactor: MARCEL DĂNESCU

Procesare text și paginare computerizată: ZÎNA MĂRGINEAN

Format: 24/70 × 100. Hârtie: ofset 60 g/m².

Lucrarea executată
la Imprimeria „ARDEALUL” Cluj
B-dul 21 Decembrie nr. 146 Cluj-Napoca
Tel.: 413871; Fax: 413883
Comanda nr. 20055

500